

Smrekar.

Velikonočna.

Ne v znamenju vladarja,
v osebi le vrtnarja
prikaži se na pot!
Kot v vrtu Magdalena,
se vržem na kolena,
da molim Te, Gospod!

Približaj duši strti
se v njenem bornem vrti,
slačkó pozóvi jo!
V ljubezni neizrečni
govori duši srečni
in blagoslovi jo!

Ah, Kristus, Tvoje rane
so rožice izbrane!
Naj jih poljubim vsaj!
Obličje Ti obžarja
nebeška zlata zarja.
— V očeh je Tvojih raj. —

Ivan Pregelj.

Zvodnik.

(Povest od včeraj in danes.)

IV. »Sulamit.«

OČE Valič je stal pred spalnico svoje hčere Rože. Posluhnil je, ali je deklica že vstala. Nato je zakašljaj, stopil trdo, zakašljaj v drugo in zopet posluhnil. Ko pa iz sobe še ni bilo čuti nikakega šuma, je potrkal krepko na vrata in poklical:

»Hej, Roža, ali ne misliš vstati? K maši za materin god bova zamudila! Vstani!«

»Saj že vstajam,« je bilo slišati hčer iz sobe. V njenem glasu je zvenela mlada jutranja sitnost, ki je plod razvajene krvi, ki se rada poleni.

»Anti nisi kaj bolna?« je vprašal Valič prizanesljivo.

»Eh, kaj bom bolna,« se je kujala hči. »Pustite me, saj se koj oblečem.«

Oče Valič je obstal še nekaj trenutij pred vrati. Bil je v zadregi. Zinil bi bil rad, pa sam ni vedel, kaj; ali naj bi spregovoril opravičujoče se ali pa po očetovsko karajoče. Nazadnje je zmajal z glavo in šel molče po stopnicah v hišo, kjer je na ognjišču netila dekla. Domača teta, ki je Valiču pomagala gospodinjiti, je bila že odšla v cerkev. Očetu Valiču pa se je tedaj zopet hotel obuditi neljub očitek, da je hčer po smrti rajne žene vendar le preveč razvadel. Primerjaje otroka z rajno ženo Ano, je občutil, da hči ne sliči materi. Na drugi strani pa se je oglašalo možu očetu srce, da je Roža otrok brez matere in zato po pravici potrebna dobre, dvakrat prizanesljive očetove besede. Tako je trpel mož. »Eh, otroci! Bog jih umej!« je zamrmral in sunil z nogo jezno za mačko, ki se je hotela potuhnjeno splaziti v shrambo za živila in meso. Nato pa je oblekel jopič in stopil na prag. Sosed, ki je prišel mimo in se spustil z njim v pogovor o letini, mu je vzel očetovske skrbi iz srca.

Hči se je medtem v svoji sobici napravljala. Ta soba je bila opremljena skoraj po gosposko in je pričala o izredni očetni Valičevi ljubezni. Celo veliko mestno zrcalo je bil kupil hčeri. Pred tem zrcalom je tedaj stala Roža in se splekala. Motrila se je z ugodjem in se obenem nekam pomilovalno nasmihala. V mislih se je mudila pri rajni materi. »Ta naša mama! Kako je bila huda, če sem se le malo pogledala v zrcalu. Še pri spovedi, je hotela, naj pravim, da se v steklu zijam in sem se res, neumnica, tega »greha« do štirinajstega leta spovedovala.«

Misel na mater je deklici ugasnila. Iz mlade ničemurnosti, ki je ni smatrala za slabost, ji je rastla ljubka igra. »Saj nisem ne, ničemurna! Zrcalce, povej!« je govorila sama s seboj v steklo, »lepa pač, najlepša, kakor Sneguljka.« In glej! Kakor v pravljici se je zgodilo. »Najlepša si, najslajša si, Sulamit!«

Deklica se je rahlo stresla ob besedi, ki je zapela iz njene lastne domišljije in se sunkoma okrenila. Stopila je naglo k postelji in segla pod vzglavje. V rokah je držala drobno knjigo z belim listom. Deklica je odprla knjigo in razgrnila list in zardela brala naslov:

»Roži Valičevi, svoji najslajši Sulamiti. Štefan.«

Nato je deklica srečno zamišljena listala po knjigi in se gubila v sladkem pozabljenju:

»Njegova najslajša Sulamit!«

Našla je mesto, ki ga je iskala v knjigi in brala tiho. Bila je pesem o Sulamiti, kraljevski ljubici. Pesem je preglasila Roži vse misli na dnevni poset, na rajno mater, na očeta, ki je bil nestrpen, da se hči oščaja, in bosta mašo zamudila. Tedaj je bilo slišati njegov glas od spodaj.

»Roža, hiti no! Jaz grem naprej!«

Dekle se je zavedelo. Spravila je drobno knjigo v svoje perilo, se oblekla hitro in odhitela za očetom. Že daleč na cesti ga je zasopla dotekla. Opravičiti se je mislila:

»Saj bi bila res skoraj zaspala.«

»Da le nisi, grdo bi bilo,« je dejal oče dobrohotno, videč jo vso žarečo, toplo in mlado.

»Kaj si pozno legla?«

»Zaspati se mi ni dalo,« je rekla hči kratko. Ni se lagala. Res se ji ni dalo zaspati. Dolgo čez polnoč je namreč še vedno brala. Brala je iz tiste drobne knjige in iz pisma. Pismo in knjigo je bila prejela od Štefana iz Ljubljane kot redek, ljubezniv pozdrav in za ljub spomin. Mladí človek je pisal dekletu še to in to, o čemer je že davno iz navade vedel, kako prija mladim, neizkušnim deklicam. Ni bilo njegovo prvo ljubezensko pismo. A bilo je prvo, ki ga je brala Roža. Zato ga je prebirala v pozno noč. Knjiga pa, Štefanov »redki dar,« je podobno dehtela kot pismo. Knjigi je bilo ime: E r o t i k a.

* * *

Roža je bila pri maši. Ustnice so ji nekako iz navade šepetale molitve za mater, na čast angelu varihu, sveti Ani, za vse verne duše, za očeta, za srečno zadnjo uro. Misli pa niso bile zbrane. Blodile so drugod. Hodile so v čudnem svetu, ki se je bil dekletovi domišljiji razodel iz nočnega branja. To je bil čuden svet, živel je v neznanskih barvah, sopel težko, soparno, emamno. Dražil je do bolečine, utrujal, a vendar tudi mikal, privlačeval in opojal. Tu je šumela svila, tu so kipele baržunaste blazine. Dihala je opojna vztočna noč, sopli so južni vonji, oglašale so se težke, hrepeneče pesmi. V svili in baržunu, v cvetju in opojnih vonjih se je dvigalo dvojje razvnetih, bledih človeških teles, žejnih slasti, trudnih, nenasitnih v ljubezni do smrti. Iz brezkončnih poljubov je pelo venomer: »Sulamit, Sulamit, Sulamit!«

Pred oltarjem je pozvanjalo k povzdigovanju. Deklica se je hotela najti za zbrano pobožnost, pa se ni mogla. Celo iz zvončkanja je pelo bridko, zapeljivo: »Sulamit, Sulamit, Sulamit!...»

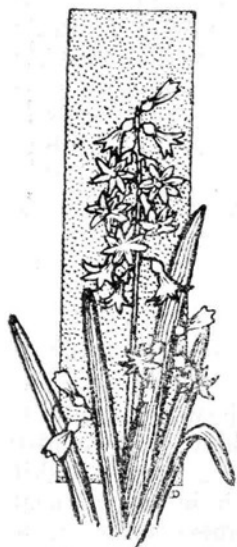
Tedaj se je v dušni bridkosti zavedela deklica in se ogrela za kratko molitev. Ko se je duhovnik obhajal, se je bila našla:

»Štefan,« se je kesala, »tako lep si, tako mlad, tako moj! Ampak tvoje grde knjige ne bom brala več!« — In vendar jo je še. Sulamit!

POMENKI.

Velikanoč.

DOBRODOŠEL, veličastni praznik Vstajenja! Zvončki po tratih pozvanjajo, trobentice svirajo, narcise duhte, velikonočnice vzcvetajo, breskve in marelice oblačijo rdečežarno obleko, črešnje so se odele v bele haljice.

Iz žalosti velikega petka je posvetilo solnce Vstajenja. Kraljica praznikov, odlični in posvečenja polni dan, bodi nam pozdravljen!

Velikanoč je najstarejši praznik, ki so ga obhajali že apostoli. Praznujemo ga v nedeljo po prvi spomladanski polni luni. Spominja nas onega zgodovinskega dogodka, s katerim je bila kronana naša vera: »Če pa Kristus ni vstal,« piše apostol, »je prazna naša vera!« Zato je ta veličastni dan porok naše vere v vstajenje Kristusovo in naše. Nič čudnega, če se ga vsako krščansko srce veseli iz globine duše in če ga Cerkev praznuje z največjo radostjo!

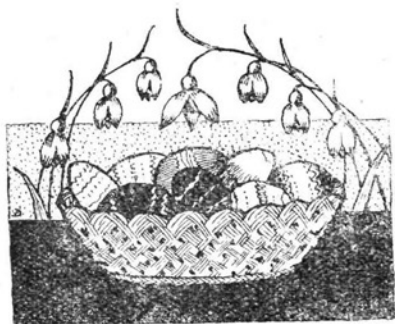
Vstajenje.

Na veliko soboto opoldne neha post. Slovesno razpoloženje hodi po vaseh. V pisanih jerbasih z lepo vezanimi prti nosijo gospodinje velikonočno pecivo k blagoslovu. Šunka, potice, maslen kruh, pirhi, pomaranče in zraven hren! Blaženi otroci, katerim spečejo matere »meniha«! Edinole solze ubožcev bi znale povedati, kako gorko je pri srcu človeku, če mu dobrotna roka deli blagoslovljenih darov. In zakaj bi jih ne delila zlasti na Veliko noč, ko je vendar isti Gospod trpel in vstal za — vse!

Na veliko soboto proti večeru se zamajejo zvonovi. Radosten in veličasten pozdrav nosijo mimo koč. Celi post so pozvanjali le otožno,

danes pa prekipevajo v ubrani pesmi: Krist je vstal! Po hišah je vse živo. Dvorišča so pometena, hiše osnažene, obleka zlikana, jedi, pred njimi trepetajoča »župca«, pripravljena. Vas se pripravlja k »vstajenju«.

V srednjem veku so praznovali vstajenje dramatično. Predno je duhovščina začela peti jutranjice, je šel mašnik k božjemu grobu. Iz tabernaklja je vzel sv. hostijo, ali sv. razpelo, pokazal le-to ljudstvu, zapel »Alelujo« in prenesel na drug oltar. Tako je bil grob prazen in vstajenje predočeno. Med jutranjicami so dospeli k grobu trije mašniki, ki so predstavljali svete žene — tri Marije — iz evangelija. Tam sta jih čakala dva diakona, ki sta značila dva angela. Med njimi se je razvil dvogovor: »Koga iščete?« »Jezusa Nazareškega!« »Ni ga več, vstal je, kakor je bil napovedal!« Prizor se je končal z zahvalno pesmijo. Ti pasionski in velikonočni prizori so se uprizarjali tudi po Slovenskem. Zanimivo je besedilo, ki ga hranijo še sedaj v kapucinskem samostanu v Škofji Loki. Posebno so svetovnoznane pasionske igre v Oberammergau na Bavarskem, ki se vrše vsakih 10 let. Zadnja predstava je bila leta 1921.

Dandanes teh velikonočnih dramskih prizorov ni več. Nekaj je pa le ostalo! Ko duhovščina odpoje jutranjice — bodisi na veliko soboto zvečer, ali na Velikonoč rano zjutraj — gredo mašniki k božjemu grobu, ki je ves v lučcah. Diakon vzame monštranco s sv. Rešnjim Telesom, odvijje tančilo, s katero je bila zakrita, ter jo poda mašniku. V cerkvi nastane svečana tihota. Duhovnik se obrne proti ljudstvu in zavoje z vedno višjim glasom trikrat Aleluja! Pevci mo-

gočno odgovarjajo. Nato se razvije procesija. Zvonovi pritrkavajo, zvončki veselo zvončkkljajo, fantje razvijejo bandere, pevci radostno zapojejo pesem: Zveličar naš je vstal iz groba! Veličasten sprevod se pomika iz cerkve po vasi. Na oknih zažare sveče, na hribih zaplapolajo kresovi — vse se raduje in poje v čast Kristusu zmagačcu. Nekaj krasnega je procesija v Spodnji Idriji, ki se vije v velikonočnem jutru po ozki dolini. Morje sveč se blesti po hišah, v daljavi gore kresovi, možnarji pokajo, pevci prepevajo, srca vzklikajo. Kdo ne bi občutil tega slovesnega razpoloženja! Po obhodu se vrne procesija v cerkev, kjer zadoni zahvalna pesem in pozdravni spev presrečni božji Materi: »Raduj se, Kraljica nebeška, aleluja, Zakaj On, ki si ga bila vredna nositi, aleluja, je vstal, kakor je rekel, aleluja!«

Velika nedelja.

»Še več svetega veselja nego na vstajensko procesijo je razlitega na slovesno službo božjo velike nedelje. Hiša božja je okrašena kot nevesta. Kakšen razloček med obličjem cerkve na veliki petek in veliko nedeljo. K novemu življenju prebujena narava je poslala svoje mlado cvetje hiši božji v nakit. Bogata luč gladkih sveč širi po vseh oltarjih slavnosten sijaj. Med vsemi gori najlepše velikonočna sveča

pri glavnem oltarju. Ubrano in nadvse svečano valové po božjem hramu akordi orgel in vzneseno cerkveno petje drami radost v slehernem srcu. Duhovni pristopijo k oltarju v belih in z zlatom pretkanih plaščih — znamenje največjega veselja. Aleluja! aleluja! in zopet aleluja! zveni po cerkvi. Začne se slovesna maša, med katero apostol tako lepo opominja vernike: »Bratje, postrgajte stari kvas (t. j. greh), da boste novo testo . . . Obhajamo Veliko noč, ne v starem kvasu, tudi ne v kvasu hudobije in malopridnosti, temveč v opresnih kruhkih čistosti in resnice!« Toda cerkev gleda na prenovljene duše, zato neha s poučevanjem in dá duška samo veselju: To je dan, ki ga je pripravil Gospod! Veselimo in radujmo se v njem, aleluja!

Komu bi ne bilo toplo pri srcu, komu ne bi stopila solza radosti v oči, ko sliši veselo oznanilo: Krist je vstal! Evangelij, ki ga je napisal sv. Marko, učenec sv. Petra, ki je bil osebno navzoč pri čudežnem vstajenju, nam pripoveduje, kako se je izvršil ta največji zgodovinski dogodek.

Maša se ne zaključi z navadnim »Ite, missa est!« Dostavi se temu pozdravu dvakratni veseli »Aleluja! aleluja!« S tem pozdravom odpušča cerkev vernike domov in jih obdari z velikonočnim blagoslovom, ki naj plove po vseh hišah in družinah!« (Dr. M. Opeka.)

Na Veliko noč zjutraj začno v družini zajutrek s hrenom in blagoslovljenimi jedili. Ta dan ostane vsak doma. Sveto velikonočno veselje povabi v družino tudi druge člane, ki so razkropljeni po širokem svetu. Za vse je Kristus vstal, vsi naj se vesele njegove zmage!

Velikonočni pondeljek sicer ni zapovedan praznik, vendar ga verno ljudstvo praznuje kot nekdanj. Dogodki nam opisujejo dva učenca, ki sta romala v Emaus. Med seboj sta imela Gospoda, pa sta ga spoznala šele po lomljenju kruha. Na ta dan se obiskujejo sosede in prijatelji, mladina pa seka pírhe in pomaranče. Velikonočni spev se razlega v cerkvi celo osmino, tja do nedelje, ki ji pravimo

Bela nedelja.

V osmini Velike noči so nekdanj novokrščenci nosili celi teden bela oblačila v spomin na sv. krst, ki so ga prejeli na veliko soboto. Šele na nedeljo po Veliki noči, ali pa že v soboto zvečer so slekli svoja bela oblačila. Odtod ima osmi dan po Veliki nedelji ime bela nedelja. Pri nas obhajamo na belo nedeljo ne toliko spomin na krst, kakor na prvo sv. obhajilo. Ponekod je navada, da ta dan pristopijo otroci k prvemu svetemu obhajilu. Po vseh cerkvah pa čitajo ta dan papežev odlok o prvem obhajilu otrok. Bela nedelja in praznik betlehemskega otroka sta najizrazitejša slovesna dneva naših malih.

Povelikonočna doba.

Do Vnebohoda imamo 40 dni. Med tem časom nas spominja Cerkev na prikazovanja Gospoda. Obredi pri službi božji so radostni, le v evangeliju se zrcali proseče hrepenenje po Bogu Tolažniku.

Naše ljudstvo praznuje in uvažuje v tem času zlasti god sv. *Jurija*, vojščaka in mučenca. Bil je baje polkovnik, ki je radi stanovitne in neustrašene veroizpovedi, leta 303. p. K. dal rajši svojo glavo, kot bi odpadel od vere v Kristusa. S tem praznikom stopi v deželo prava pomlad in odene v zelenje grmičje in drevje.

Po stari in vkoreninjeni navadi se na *Jurjevo selijo* hlapci in dekle. Ta dan pretečejo pogodbe, ki so sklenjene letno od praznika sv. *Jurja* do drugega leta ob istem času. Pastirji začno s tem dnevom zopet veselo in obenem skrbipolno pastirsko življenje. Na vasi se oglasijo zvonci in rogovi. V ranem jutru odhajajo med petjem in vriskom pastirji s čedo na planine, za enkrat še na nižje bregove, polagoma pa vedno više in više.

Prošnji dnevi.

Teden po peti povelikonočni nedelji se imenuje prošnji ali križev teden. V ponedeljek, torek in sredo prireja Cerkev procesije, v katerih izraža posebne prošnje za zdravo letino. Pri teh procesijah ne nosijo bander, temveč križe. Podobno procesijo imamo tudi na praznik sv. *Marka* 25. aprila.

Ta procesija izhaja že iz paganskih časov, ko so Rimljani prosili bogove, naj čuvajo žito vsake nezgode. Cerkev je ta ljudstvu priljubljeni običaj sprejela, ga očistila paganskih šeg in spremenila pagansko procesijo v krščansko. Vemo, da je papež *Gregor Veliki*, ki je živel okrog l. 400, rotil Rimljane za časa grozne kuge, naj gredo številno v procesijo, da potolažijo jezo božjo.

Iz istega namena so nastale tudi procesije na križev teden. Na Francoskem je živel v mestu *Vienni* škof *Mamert*. V južni Franciji so tedaj razsajale grozne nesreče: potresi, poplave, lakota, bolezen itd. Sveti škof je sklenil, da pozove vernike svoje škofije, naj se tri dni pred *Vnebohodom* udeleže spokornih procesij, pri katerih naj vse molli k Bogu, da bi odvrnil šibe svoje jeze. Uspeh teh procesij je bil očividni. Cerkev je polagoma uvedla te procesije povsod. Navadno gredo procesije iz župne cerkve v podružnico, kjer je pridiga in maša. Med potjo pojejo litanije vseh svetnikov in molijo molitve, v katerih prosijo Boga, naj bi nas obvaroval časnih in večnih nesreč.

Prošnjim dnevom sledi *Vnebohod*, spomin na oni dan, ko se je Gospod dvignil z *Oljske gore*. Med evangelijem ugasnejo velikonočno svečo. S tem konča velikonočna doba, polna zmagoslavja ter se začne binkoštna — doba milosti in preropenja v sv. Duhu.

Dajte „Čolnič“ pirhov!

Ludvik Zorzut:

Ptička bregarca.

(Velikonočni spev.)

Čez breg, breg, breg, čez breg drobi,
iz brajdic v brajdice hiti...

Hoj, ptička bregarca, se ti mudi?

O ptička bregarca, postoj,

ves beli dan je tvoj,

veliko noč, veliko noč zapoj!

Je razorana rjava plántica,

je posejana rdeča dántica,

pobránana je črna lehica.

In cvete grah po grivicah,

poganja sirk na njivicah.

So mlade trte že obrezane,

so na kolčéh povezane,

v prežlahtnosti spočele so.

Pobélile so črešnje gričke vse,

pobelile so črešnje hričke vse,

v devištvu vse vzcvetele so.

O ptička bregarca, postoj, postoj,

ves beli dan je tvoj,

veliko noč, veliko noč zapoj!

Čez breg, breg, breg, čez breg drobi,
iz brajdic v brajdice hiti:

Gospod je že od mrtvih vstal,
velikonočno zarjo je prižgal.

Zarana zjutraj je v sprevodu šel,
pod nebom v slavi zmage je žarel!

So črešnje cvetja mu poklanjale,

vstajenju rožice pozvanjale,

mu dahnile ves vonj dišav

iz brajdic, njivic in dobrav.

Ljudje so šli, so k zmagi šli za njim;

klic »Aleluja« se je dvigal iz dolin...

* * *

Ko v cvetju zarja se razlila je,

vse drobne séstrice budila je

čez breg, čez breg oznanjuoč

iz brajdic v brajdice pojoč:

velika noč, velika noč!

Smrekar.

Ostani pri nas!

(Narodna.)

Kristus je mimo šel,
v svitu bil ves je bel
z ranami rdečimi,
sladko dehtečimi.

Svetli dan niža se,
temna noč bliža se.
Kristus le kreni k nam!
Sprejme Te rad naš hram.

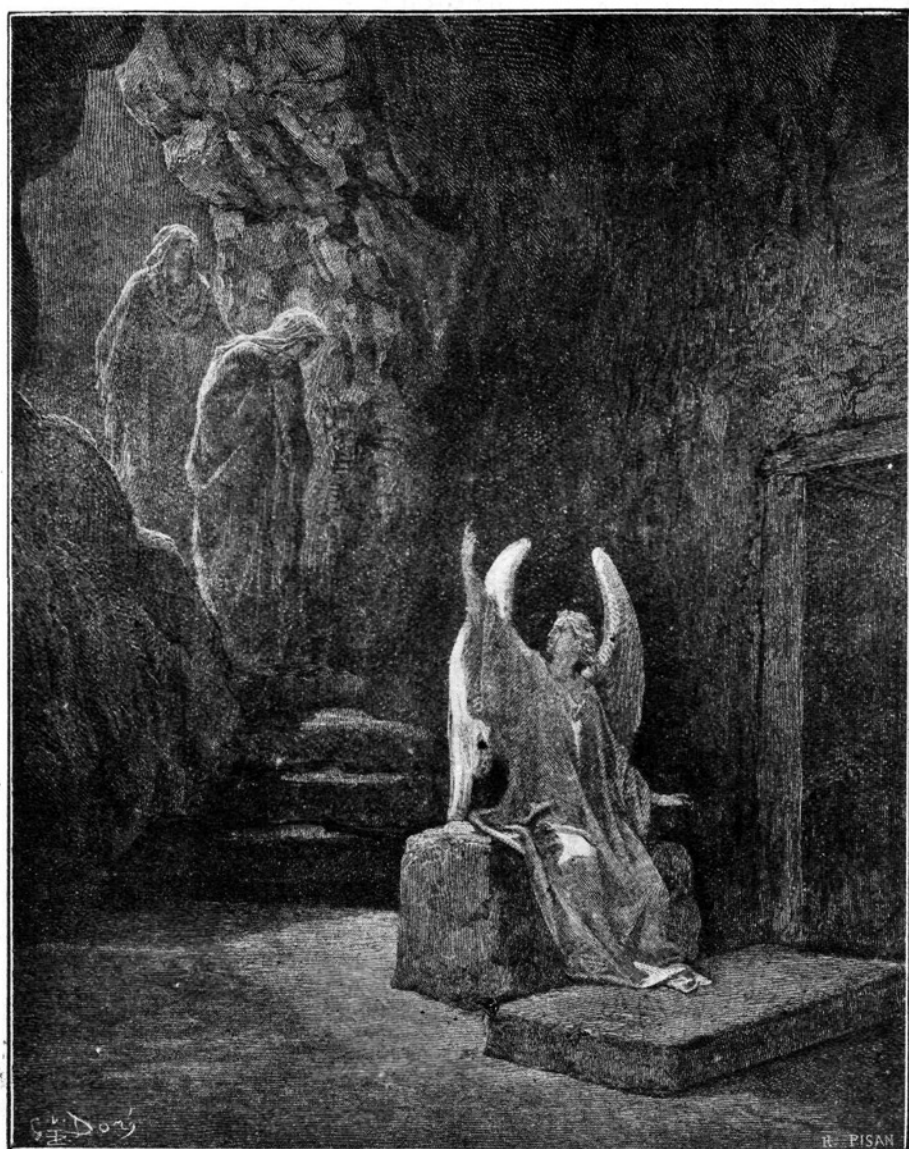
Truden Ti je korak;
stopi čez hišni prag!
Hram naš samotni je,
tajno tihoten je.

Dver Ti odprli smo,
okna zastrli smo.
Lučka, glej, že gori
s prameni rdečimi!

Stopil je božji gost
v stan naš takó preprost.
Z žegnóm nas je objel.
z milostjo srca vnel.

Žegen nam zdravja da,
milost — ljubáv srca
izvoli, na veke vse
hvaljen, Gospod!

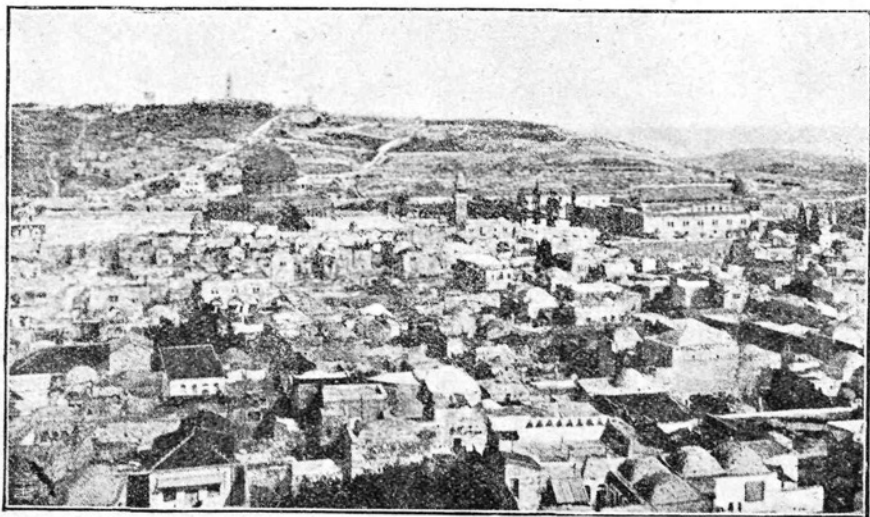
Gospod je vstal, ni ga več v grobu. Aleluja!

Veliki teden v Jeruzalemu.

VLAK je obstal. Pred seboj smo zagledali črno obzidje kraljevskega mesta Jeruzalema. Kar sem slišal v mladosti o tem mestu, kar so nas učili v šoli — vsi dogodki iz starega in novega zakona so se hipoma obnovili v moji fantaziji in pred oči mi je stopila jasna in mirna podoba Kristusa križanega. Skozi pusta Jafska vrata smo stopili v mesto, sezuli svoje čevlje in bosí stopali po onih tleh, koder je hodil sam božji Sin.

Bližal se je veliki teden. V mesto je dospelo nešteto ljudi. Največ seveda je v Jeruzalemu poleg Mohamedancev Judov, poleg njih pa

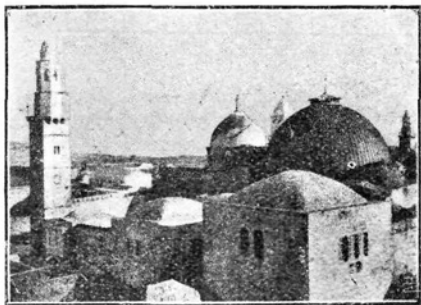
Jeruzalem.

stanujejo na Sionu blizu cerkve božjega groba kristjani. Med njimi je precej Grkov, ki so razkolniki, le malo jih je združenih z Rimom. Posebnost so katoličani iz Sirije in Maroniti izpod Libanona. Veliko Koptov in Abesincev je prišlo celo iz Egipta. Prekrasni prizori! Po vseh ulicah se srečujejo škofje vseh ver v raznobarvenih plaščih, z velikimi gubami, nosijo dolge brade in bujne lise ter ogorela obličja. V resnici, to je vera Gospodova, ki se je iz majhnega gorčičnega zrnca razvila v košato drevo, obsegajoče ves svet. Med to pestro množico jahajo angleški častniki samozavestno in ponosno, ker so pokrovitelji Svete dežele.

Po ozkih ulicah vrvi življenje. Ulice so tesne, s kamnom tlakovane in nad njimi se vzpenjajo oboki. Zidovi hiš ob cestah nimajo po večini oken in še ona redka okna, ki so vzdana v hiše, so z mrežo zagrnjena. Po ulicah je nametana nesnaga: olupki pomaranč, kosi starega sira, cunje, kosti in med vsem tem nešteto pasjih družin, ki žive zelo udobno na račun orientalske nesnage. Ljudje pripeljejo s seboj ovce in jih koljejo ter pečejo kar na ulici.

Prišla je *Cvetna nedelja*. Zlato jutranje solnce je posijalo na hiše in kupole, cele jate ptičev so zletele nad ravnimi hišnimi te-

rasami. Po ozkih ulicah, kjer je ravno vstajalo življenje, smo šli k cerkvi *Božjega groba*, da se udeležimo oljčne procesije. Romali smo po ozki ulici in med potjo obiskali cerkev, ki jo je dal sezidati izpreobrnjeni Jud Ratisbonne. Ta cerkev stoji na istem mestu, kjer je cesarjev

Cerkev božjega groba.

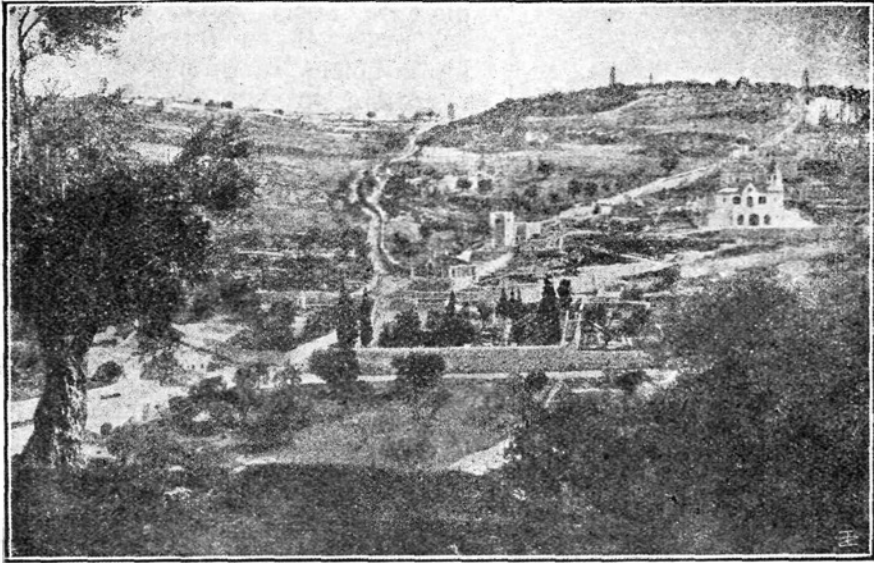
namestnik pokazal razdivjanim Judom bičanega Gospoda. Cerkev se imenuje »*Ecce homo!*« (Glej, človek!) Na velikem oltarju stoji visok kip iz belega marmorja. Predstavlja s trnjem kronanega Kristusa. Od tu smo hodili v procesiji po križevem potu in obiskali vse postaje. Včasih so bile posamezne postaje znamenovane s stebrom, a Turki so te stebre podrli. Pot je postajala vedno bolj strma. Prišli smo že izven starega mestnega zidovja, kjer se je za Kristusovih časov začel

dvigati grič, ki je dobil vsled okrogle oblike ime »*Golgata*« t. j. Gora mrtvaških črepinj. Cel vrh stoji sedaj pod ogromno cerkvijo *Božjega groba*. V sredi cerkve stoji Božji grob in sicer pod veliko kupolo. Tudi mesto, kjer je bil Kristus križan, je še v isti cerkvi. To velikansko baziliko so sezidali križarji, ko so osvojili sveto mesto iz rok nevernih Turkov. Nad mestom, kjer je bil Kristus pokopan, se dviga veličastna mramornata kapela. Vanjo vodijo tako nizka vrata, da se moraš ob vstopu pripogniti. Nešteto lučic ti zasveti naproti. Bela mramornata plošča kaže kraj, kjer je tri dni ležalo presveto Telo. Na tem svetem kraju se darujejo dan za dnem svete maše in na tisoče in tisoče ljudi vsega sveta spoštljivo poljublja tla, kjer je bil Jezusov grob. Ob grobu vedno stražijo duhovniki in sicer izmenoma grški, armenski in rimsko-katoliški. Drugim vstop ni dovoljen. Okrog in okrog božjega groba pa so sezidane kapele z oltarji za najrazličnejše obrede: Kopti, Abesinci, Sirci itd. Na severu od božjega groba je velik altar, na katerem mašujejo izključno rimsko-kat. duhovniki. Oskrbujejo ga frančiškani. Altar stoji na mestu, kjer se je Kristus prikazal Magdaleni.

Pri tem oltarju smo obstali. Ura je bila 10. Zazvonili so zvonci in izza kapele božjega groba se je bližala veličastna procesija. Celi gozd palm in oliv je šumel skozi baziliko. Posebno ganljiv je bil pogled na male dečke, ki so nosili v rokah palmove vejice in klicali: *Hosana!* Prejšnja leta se je procesija začela že v vasi *Betfage* na Oljski gori in je šla po isti poti, kot je jezdil Gospod. Ob obronku se je procesija ustavila v cerkvi »*Dominus flevit*« (Gospod je jokal). Iz tega mesta je na cvetno nedeljo gledal Zveličar na nevhvaležno mesto in jokal. Na altarju je patriarh pel slovesno mašo in blagoslovil palme. Zdelo se nam je, kot bi se obnavljal veličastni dogodek pred 2000 leti, ko je množica s palmovimi vejicami slovesno pozdravljala Gospoda.

Velika sreda je prišla. Ta dan romajo velike procesije na Oljsko goro. Ko sem v šoli poslušal zgodbo o Jezusovem trpljenju v vrtu *Getzemani*, sem si predstavljal, da je vsa Oljska gora obrastla z gostimi oljkami in posejana s cveticami. Kako sem se čudil, ko sem le tu in

tam opazil redke skupine kljukastih oljk in naokrog kamenje, kot na Krasu. Vendar je po rebu nasejanih vse polno hiš. Na vrhu stoji cerkev, kjer je Kristus učil učence moliti »Oče naš«. Cerkev Marijinega groba čuvajo Armenci in le redko kedaj se posreči komu, da bi molil na grobu, kjer je bila baje sveta Mati pokopana. Pač pa oskr-

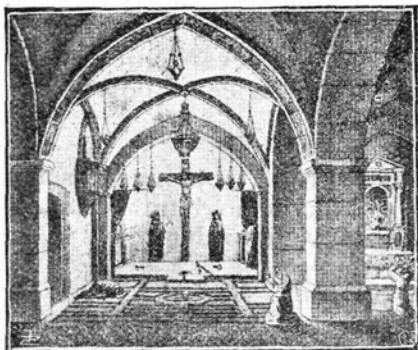

Oljska gora.

bujejo na Oljski gori frančiškani votlino, kjer je Kristus potil krvavi pot. Nad oltarjem stoji napis: Tu je bil njegov pot kot krvave kaplje. Kako pristrčno smo molili na tem svetem kraju. Lučaj kamna odtod je lep vrtiček »Getzemani« ves posejan z rožami. Tu rastejo starodavne oljke, ki so že votle in zelo obsežne. Vrtič imajo v oskrbi frančiškani. Hotel sem vzeti s seboj za spomin cvetko, pa so mi čuvaji zabranili. Medtem se je zvečerilo. Nastopila je krasna orientalska noč. Vse je bilo skrivnostno tiho, le pasje lajanje je motilo skrivnostni mir. V votlini, kjer je Kristus potil krvavi pot, so zagorele neštete luči. V vseh jezikih so donele proti nebu molitve in sem ter tje se je oglasila tuborna pesem. Izpred tabernaklja je pošiljala rdeča večna luč čarobno svetlobo. Zdelo se mi je, kot bi klečal pred nami krvavi Gospod in globoko sklonjen molil . . . Ob 10. uri zvečer sem se vrnil v mesto čez potok Cedron, koder so zvezanega peljali svetega Sina božjega. — — —

Veliki četrtek nas je zopet sklical v cerkev božjega groba. Pred kapelo božjega groba so postavili s srebrom okrašen altar. Okrog božjega groba se je razvila svečana procesija z Najsvetejšim. Nato je patriarh posvetil sveta olja. Cela slovesnost je trajala okrog tri ure. Prav veliko ljudi je pristopilo k sv. obhajilu. Po maši so prenesli sveto Telo v pravi božji grob, kjer je nekoč ležalo mrtvo Telo Gospodovo. Popoldne ob 2h se je vršilo pred kapelo božjega groba umivanje nog. Po končanem obredu smo šli v kapelo. Vse polno luči je gorelo in nešteto cvetk je duhtelo pred srebrnim tabernakljem. Klečal sem prav

pred oltarjem in če sem le malo sklonil glavo, sem se z njo dotaknil tabernakljevih vrat. Ob petih popoldne so se odprla velika vrata cerkve božjega groba in na Sion je šla procesija s prižganimi svečami skozi Davidova vrata. Tam, kjer je bila dvorana zadnje večerje, se dviga sedaj turška mošeja. Na veliki četrtek smejo vstopiti v dvorano tudi drugi verniki. Na večer se zablesti v njej celo morje luči. Tu prepevajo veliko duhovniško molitev, ki jo je Kristus molil pri zadnji večerji. Turški čuvaj hodi sem ter tje po dvorani. Ko preteče določeni čas, da znamenje in procesija se vrne iz kraja, kjer je Gospod izkazal človeštvu največjo ljubav s tem, da je samega sebe zapustil ljudem v jed in pijačo. Zunaj je bila med tem že noč. Sedel sem na kamen zraven mošeje in molil, kakor še nikdar ne s svojim življenju. Ostali so odšli v drugič na Oljsko goro, kjer se je od daleč svetilo nešteto bakelj . . .

Oltar na Kalvariji.

Vprašali me boste, kaj sem mislil na tem presvetem kraju. Odkrito moram priznati, da sam ne vem. Le to vem, da sem klečal, iz oči so mi kapale solze in moje ustnice so neprestano ponavljale molitev: Gospod Jezus, usmili se me! Med tem se je približala procesija frančiškanov, ki jo je vodil predstojnik — čuvaj božjega groba. Pred oltarjem, kjer je bil Jezus križan, je zagorelo trinajst velikih luči. Pred tem svetim krajem je pokleknila množica na tla. Diakon je stopil pred križ in pel pasion. Pri besedah: »Nagnil je glavo in izdihnil dušo« je vse utihnilo. Le vzdihni in solze so bile priče veličastnega trenutka. Zdelo se mi je, kot bi bil priča smrti Gospodove. Med pevanjem »Očitanj« smo se bosu bližali svetemu križu in molče molili trpečega Odrešenika. Nato smo obiskali še kapelo Žalostne Matere božje.

Zvečer je bila cerkev božjega groba nabito polna. Zdelo se mi je, kot bi bil pri teh slovesnostih zastopan ves svet. V sedmih jezikih sem slišal pridige. Pred oltarjem bičanja je govoril laški pridigar, pred oltarjem zasramovanja grški, pred oltarjem, kjer so si stražarji delili Jezusovo obleko nemški, malo na desno angleški, na mestu, kjer je bil Kristus križan francoski, nadalje arabski in pred božjim grobom španski. Po pridigah smo poljubovali žeblje, s katerimi je bil Odrešenik pribit na križ. Pretresljiv je bil obred, ko so duhovniki mazilili mramornati kip mrtvega Gospoda in ga v procesiji prenesli v božji grob. Slovesnost se je zaključila ob 10h zvečer.

Velika sobota je vstajala pred nami. Na vse zgodaj smo hiteli k božjemu grobu, kjer je patriarh blagoslovil ogenj in velikonočno svečo.

Veliki petek v Jeruzalemu! Vse se zgrinja okrog cerkve božjega groba. Nas je vleklo na ono mesto, kjer je Kristus visel in umiral na križu. Vrh Kalvarije, kjer je stal križ je priključen cerkvi božjega groba. Osemnajst stopnic vodi do tega svetega mesta. Na onem mestu, kjer je bil Kristus pribit na križ imamo katoliki lep oltar. Par korakov proti levi dospemo do globoke luknje, prevlečene z zlatom. Nad njo je altar, na katerem pa ne smejo maševati katoličani. Za oltarjem je veličasten križ, ob desni in levi pa stojita kipa Marije in sv. Janeza.

Pretresljiv je bil sveti velikonočni pozdrav, ki ga je izročil frančiškan patriarhu: »Prečastiti oče, naznanjam vam veliko veselje; Aleluja!« Nato se je začela slovesna maša. Zelo težko je sploh priti na vrsto za maševanje pred božjim grobom. Takoj po polnoči začno z daritvijo Grki, nato Rusi, njim sledo Maroniti s črnimi turbani, za njimi mašujejo Kaldejci in Armenci, nato šele rimski katoliki. Službo božjo zelo motijo Turki, ki neprestano govorijo. Vmes prepevajo otožno milo ruski romarji in Grki. Na veliko soboto so pa vsi molče spremljali katoliško službo božjo in pozorno poslušali, ko je donel proti nebu slovesni velikonočni pozdrav: Aleluja! Rusi in Grki, kakor sploh razkolniki praznujejo Veliko noč sicer par tednov kasneje, vendar so nas prijazno pozdravljali s prelepim pozdravom: Kristós voskrése! (Kristus je vstal!) Velikonočne procesije v Jeruzalemu ne poznajo. Škoda! Sicer bi bil ta slovesni sprevod krona vseh slovesnosti velikega tedna. Pač pa drugi dan na sveti velikonočni praznik vodi patriarh iz božjega groba procesijo, pri kateri pojejo vse štiri evangelije o vstajenju. Popoldne gredo trume romarjev v Emavs, kjer se pojejo slovesne večernice.

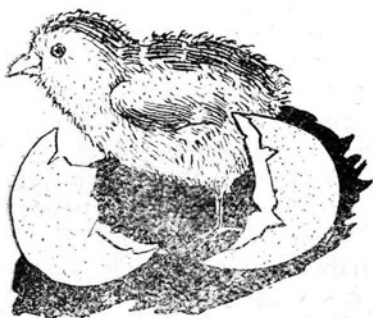
*

Iz Jeruzalema sem se vračal na velikonočni torek popoldne. S seboj sem vzel neizbrisne vtise in vsako leto v duhu obnovljam svete dogodek na svetih krajih. Srečen, kdor doživi v Jeruzalemu — veliki teden.

Magajna Bogomir.

Študent Vajda, Valči in vila.

»IN tako,« je rekel Gantar sedeč na baržunastem stolu in kadeč že četrto najfinejšo cigareto, »je dvoje ljudi na svetu. Eni so taki kot jaz, ki jih že sama dobra cigareta spravi v izborna voljo in torej moja misel o prašiču drži. Drugi so taki kot Vajda in njegova teorija o tistem neznanem tudi drži.« Zazibal se je ponovno na stolu in prižgal peto cigareto.

»V štirinajstih dneh se bo izmuzal,« je rekel zdravnik. »To ti je fant! Še s svojo boleznijo je sebi in meni naredil dobiček. Škoda le, da je Valči umrla. Nikoli je ne bo pozabil ta poet in spise ji bo pisal. Majda jih bo pa prodajala. Tudi taka stvar je potrebna za dušice kot sta ta dva. Jaz za vse lepe spise ne dam secirnega noža ali potrebno pa mora biti morda tudi to vsaj za ljudi, ki se drže misli tega Vajde. Dobro partijo si zadel, kolega in še v bolezenski blodnji si imels toliko pameti, da si klilal njeno ime, ko te je negovala, kot da bi bil ti Valči n ne medved brlogarski s Krasa doma. Sedaj si ujet, medved je ukročen, zbogom lepo divje življenje. Videli bomo,

ali se boš kaj za nekdanje sosede postavil; če ne, bi bilo dobro, da bi bil bolan vsaj do konca tega leta in tako bi mi ne zmanjkalo cigaret in druge prikuhe.«

»Kaj praviš?«

»Zbudil si se? Škoda!«

»Je Valči umrla?«

»Jasno, če ima pljučnico in zanič telo. Misliš, da je ona ti?«

»Poslušaj! Bilo je živo, prav živo. Včasih sem videl sliko v temi in vedel, da je slika. Z roko sem šel skozi njo in se smejal pri tem. Te zadnje sanje pa so bile resničnost. V sredi neba je stal oblak. Oblak je bila svetloba, ki je živela sama od sebe. Nikjer nisem videl luči, iz katere bi izhajala. Prikaz je bil kot otok, obrobljen od violetne barve, z rahlim zelenkastim sijem proti sredini. V sredini je valovala prava voda sinjemodre barve. Na njem je plaval cvet ogromne rože, ki je bila kot čoln. Sredi čaše je bil mesto prašnikov prestolček iz zlata, ki je slonel ob pestiču. Na njem je sedela Valči.

Ni mogoče videti v življenju toliko lepote, kot jo je imela ona sredi tega pravljničnega sveta. Pravijo, da so sanje odsevi vsakdanjih srečanj in vendar nisem in morda ne bom več srečal tistega, kar sem gledal tam. Stal sem na violetnem obroču in gledal na cvet. Takrat se je dvignila in me nemo povabila z roko. Prišel sem po violetu, po zelenini in se ustavil tik vode. Ponovno me je z nemim migljajem poklicala k sebi. Ponudila mi je roki brez besede in vedel sem, da moram igrati ribico z njo. Cvet se je zamajal na vodi in se začel vrteti kot čoln. Zateme je zaželela, naj ji igram gosli. »Kako naj igram, ko jih nimam,« sem vprašal. »V naročju jih imaš,« je rekla in res, zagledal sem jih v lastnem naročju. Igral sem, ona je plesala valček, ki je bil kot šepet pravljice. Kjerkoli se je njena noga dotaknila dna v cvetu, je vzklikal prelep zlat prašnik in usipal zlato po njenem krilcu. Ko sem končal, mi je podala obe roki, ki sta bili nežni, da sem mislil: rožna listka sem prijel. Pestič v sredi se je odprl in ona je odšla vanj, kot da gre skozi njega v čudoviti dom na dnu jezera. Še sedaj mi je tako, kot da niso bile to sanje, ampak res prelepi košček lepote, ki je nam sicer ni dano gledati. Kaj misliš na to?«

»Velikansko vročino si imel, prijatelj! V zdravem razumu tega ni.«

»Gledal sem stvari z dušo in ne z razumom. Premajhen je on, da bi to doumel. In še nekaj. Povej, zakaj si me dal pripeljati v prvi razred bolnišnice? Ali me morda zdravijo zastonj, ali si morda dobil kje denarja? In še nekaj, kje je tista sestra, ki mi je stregla in bila Majdi popolnoma podobna?«

»Zastonj si, da, zastonj, pa ne v bolnici, ampak v eni izmed Majdinih sob in prav nič ni bila tista sestra Majdi podobna, ampak Majda sama je bila sestra. Vse mesto se čudi, dekleta šepetajo, ti pa kličeš celo noč njeno ime; ona prodaja tvoje spise urednikom, jaz kadim fine cigarete in pijem čaj z rumom, v katerega pomakam mastno pecivo za prikuho. Tovariši pričakujemo, da nas pokličeš bogataš iz brlogov zadnje fantovščino pit, kajti potem ne boš več fant-študent, ampak dedec, mož ponosni, z velikanskim trebuhom...«

»In vi zraven njega,« je rekla Majda, vstopivša v sobo.

»Majda, vila,« je zaklical Vajda in se sklonil na postelji.

»Pokaži jezik, če si zdrav, fantič moj!« mu je odgovorila.

Začela sta kramljati in smeh je odmeval po sobi.

Gantar je dobro vedel, da ima Majda prav tako rada Vajdo kot on njo in vljuden je bil dovolj, da ju ni motil v razgovoru, ampak odšel skozi vrata čez vežo do stopnic. Tu pa se je ustavil, se udaril s pestjo po prsni in prav grdo zaklel: »Tristo krvavih trupel — sedaj sem menda na tem svetu edini fant, ki mu ni ženska še nagnala srčnega strojčka v najhujši dir, ki je mogoč. Nak, jaz sem nepremagljiva trdnjava,« je rekel.

Toda komaj je to rekel, se je zaslišal čudovito srebrn smeh na njegovi desnici v kotu, kjer je do sedaj nevidna Majdina sobarica Fanči za minuto prenehala s pometanjem. In glej, zlomka — ta Fanči, ki je bila tako lepa, da se je Gantar med obiskovanjem Vajde, kljub temu, da je bila Fanči sobarica in on visokošolec leta tretjega, komaj drznil pogledati jo, je naenkrat pristopila k njemu, uprla črnino svojih oči v njegovo in ga gledala celo minuto brez besede. Istotako je gledal Gantar njo celo minuto brez besede in nato se je zgodilo nekaj, kar je bilo nekako podobno objemu. Kako se je pravzaprav zgodilo, Gantar ni vedel; vedel pa je, da se je zgodilo. Ko je šel navzdol, je prešteval stopnice in se pomotil trikrat. Ko pa je prišel v sobo, je z grozo dognal, da mu bije srce na minuto tridesetkrat več kot bi moralo. Nato je začutil, da mu nekaj kot rajsko razodetje greje dušo.

»Hm,« je rekel, »najlepše bo, da se usedem in pričnem pisati pesmi.« V resnici je sedel in do večera je bilo razpoloženih pet dolgih pesmi po mizi.

»Pojdi spat sedaj, Gantar, in če se ti bodo zdele pesmi potem, ko se prespiš, še lepe, pojdi z njimi k Fanči in beri jih, beri, Gantar, brlogar,« je mislil v sebi.

Drugo jutro so se mu zdele pesmi prav tako lepe in nesel jih je k Fanči. Stopil je k njej in pričel čitati.

Fanči je poslušala vsa ginjena in ko je končal, so ji bridke solzice igrale v očeh.

»Kaj, ti jokaš, deklica,« je zaklical in ji nato položil roko na ramo.

»Fanči, samo ti, da, samo ti me razumeš popolnoma. Prav gotovo te bom vedno rad imel, draga Fanči!«

Nato pa je položil roko na pesmi in nadaljeval slovesno: »Te pesmi pa ponesem gospodu uredniku Iskri, ki mu je Majda izročila Vajdine spise, katerih je bil gospod Iskra vesel. Teh pesmic pa, čuj, Fanči, se bo radoval, kajti lepe so dovolj, da človeku izvabijo solze v oči. Še Prešeren ni imel takoj v začetku takega uspeha. Poglej — recimo ta vrez — »Tam na stopnicah bilo meni je gorje rojeno«. — Da, gospod Iskra me bo vesel in v šesttisoč izvodih bo zakrožilo najino ime po zemlji tej slovenski.«

Tako je govoril Gantar in odšel h gospodu Iskri.

* * *

»A vi ste torej sostanovalec gospoda Vajde. Slišal sem, da je nekaj bolan. Ali ste morda prinesli kak njegov spis? Ne piše napačno ta človek,« je rekel gospod Iskra in se gibal v stolu semintja.

»Svoje stvari sem prinesel, gospod urednik,« je odvrnil Gantar in mu slovesno izročil pesmi. Gospod Iskra je pričel čitati pesmi. Že pri prvi kitici so se mu čudno zazibali tisti polkrožni potezi pod nosom. ob zadnji kitici pa se je smejal čisto nevljudno glasno, pri tretji pesmi se je radi krohota pričela tresti pisalna miza, ki se je dotikala njegovega

telesa, pri zadnji pesmi pa so v sozvoku zabrenčale celo velike šipe na oknu, kajti gospod Iskra je bil velik in močan in smejati se je znal prav zares.

Gantar je bil v hipu ozdravljen pesniške bolezni, kljub temu, da so gospodu Iskri zalesketale bridke solzice veselja v očeh — ni pa bil ozdravljen v ljubezni do Fanči.

»Gospod Iskra je največji tepec ali pa najpametnejši človek Evrope,« je govoril svoji deklici uro pozneje.

* * *

Kaj naj povem še? Razumljivo je namreč, da sta tekom let postala Vajda in Gantar zdravnika, in da je Vajda vzel Majdo, Gantar pa Fanči. Razumljivo je tudi, da je Fanči dobila sina in da ga je dal Gantar krstiti na Vajdino ime, kajti zavedal se je, da je bil prav Vajda vzrok, da se je on lahko s Fanči spoznal in da je Vajda pregovoril Majdo, da je njemu, Gantarju brlogarju, pomagala z denarjem dovršiti študije.

Vajda pa ni mogel pozabiti male dobre Valči, male dobre ribice, ki je kot angel onstranstva uklesala v njegovo dušo pobude, ki jih je pisal v veselje in srečo ljudem. Majda je dobila dete, drobno majčkeno dete in se udala prošnjemu možu, da to dete krstijo na Valči, s katero se je šel Vajda v poznejših letih ribico na trati pred hišo.

Gantar in Vajda sta odšla tudi redno vsak mesec proti pošti. Dvajset studentov brlogarjev se ni moglo načuditi, odkod prihaja vsak mesec denar v njihova nevesela stanovanja.

VI. St. Reymont.*)

Gospodarjeva smrt.

(Iz romana »Chłopi« III del. — Grušenjka.)

MESEC se je prikazal na temnomodrem, visokem nebu, ki je bilo posuto z bleskom zvezd; vedno više je plaval in letel kot ptič, vlekoč po puščavi srebrna krila. Tu in tam so spali mrakovi, poviti v bele izbočene klopčiče.

Na zemlji pa je sleherne utrujene stvari objelo tiho in sladko spanje, le tu in tam je kak ptič pel dolge pesmice, le vode so šumljale nekaj, kakor v snu in drevesa, ki so se kopala v luninem svitu, so včasih vztrepetala, kakor da so sanjala o dnevu. Zdaj pa zdaj je zalajal pes, nočni ptič je v poletu tlesknil s perutmi in nizke sopare so počele polagoma in skrbno pogrinjati polje, kot svojo trudno mater.

Izza židov, ki so se jedva razločevali, in nasadov so se čuli od dihi: ljudje so spali zunaj in tako zaupali tihi noči svoje skrivnosti.

Tudi v Borinovi sobi je vladala zaspana tišina; le črček je cvrčal pod ognjiščem in oddihi Jaguše so se tresli kot metuljeva krila.

Moralo je biti že pozno v noč: prvi petelini so začeli peti, ko se

*) VI. St. Reymont je poljski pisatelj; napisal je največje in najboljše svoje delo »Chłopi«, ki je bilo nagrajeno z Noblovo nagrado. Roman obsega 4 knjige (pomlad, poletje, jesen in zimo) in opisuje poljskega kmeta in njegovo ljubezen do rodne grude. Citateljem podajem le odlomek iz velikega dela.

je Borina naglo pognal na posteljo. Prav takrat je mesec posijal skozi okno in mu obličil obraz s srebrnim valom svetlobe.

Usedel se je v postelji, kimal z glavo in močno hropel: hotel je nekaj reči, a mu je le v grlu zahreščalo.

Dolgo je sedel tako; nezavestno se je oziral okrog in včasih stegnil prste v svetlobo, kakor da bi hotel s pestmi pograbit trepetajočo reko luninih žarkov, ki so mu bili v oči.

— Dani se . . . čas je . . . — je naposled zamrmral in stopil na tla.

Pogledal je skozi okno, kakor da bi se budil iz dolgega sna. Zdelo se mu je, da je že svetel dan, da je predolgo spal, da čaka sedaj nanj vsepolno del . . .

— Čas je, da vstanem, čas . . . — je ponavljal. Pokrižal se je nekajkrat in začeni Oče naš, se je oziral po odeji in segal po čevljih, kjer so po navadi ležali. Ko ni ničesar dotipal, je pozabil na vse in mahal nemarno z rokama okoli sebe. Oče naš se mu je trgjal in nekatere besede je momljal brez glasu.

V možganih so se mu nagloma zapletli spomini na vsakovrstna dela: zdaj davne reči, zdaj kakor odmevi onega, kar se je dogajalo okoli njega ves čas bolezni; prodiralo je vanj v prehajajočih nitkah, v bledih spominih, v raztrganih gibih, kakor gruda na strnišču. Zdaj se je naglo budilo, zvijalo v možganih in sililo v svet, da se je v vsakem trenutku pognal za kakšnim privedom. Ko ga je pa vjel, mu je že razpal v spominu kakor strohnela preja in mu je duša trepetala kot plamen, ki mu zmanjuje hranivo.

Le to je zdaj vedel, kar se mora zdeti v prvi pomladi posušenim drevesom: da se je čas prebuditi iz zimskega otrpnenja, da je čas se otresti škodljivih obraskov, da je čas zašumeti z vetrovi veselo pesem življenja, ne vedo pa, da so puhle njih sanje in prazno njih početje . . .

Karkoli je torej delal, je delal kot konj na svobodi, ki je dolga leta hodil v vajetih in se zdaj neprestano ozira okoli, da bi slišal klic.

Matej je odprl okno in pogledal v svet. Stopil je v čumnato in po dolgem premisleku zagrebel ogenj; potem je tak, kakoršen je bil, bos šel na dvorišče.

Vrata so bila odprta in celo vežo je oblival lunin blesk. Pred pragom je spal Tlapa zavrt v klopčič. Šum korakov ga je vzbudil. Zalajal je, spoznavši pa svojega gospodarja je šel za njim.

Matej je postal pred hišo in se popraskal za ušesom; s težavo se je domislil, kako obilno dela ga čaka . . .

Pes mu je skakal do prs. Pogladil ga je s starim nazivom in se skrbno ozrl po okolici.

Jasno je bilo kakor po dnevu; mesec je že stal nad hišo, da je modra senca zajela bele stene, in v vodi vodnjaka se je zrcalil njegov odsvit. Vas je ležala v globokem molku, le večji ptiči so se divje podili po gozdu.

Naglo se je nečesa domislil in šel hitreje čez dvorišče. Vsa vrata so bila zaprta, hlapci so smrčali ob zidu kozolca. Stopil je v hlev in pogladil konje, da so veselo zarezetali; obrnil se je tudi h kravam, ki so ležale v vrsti in je le od zadaj padala svetloba nanje. Zdaj je hotel iz kolnice izvleči voz in je že prijel za oje, ko je zagledal pod hlevom plug, ki se je lesketal. Pohitel je k njemu, a ker ga ni popolnoma dosegel, je spet pozabil nanj.

Obstal je sredi dvorišča in se oziral na vse strani; kajti zdelo se mu je, da ga odnekod kličejo..

Dvigalo na vodnjaku je rastle pred njim in metalo dolgo senco po tleh.

— Kdo je? — je vprašal in poslušal odgovor.

Nasad, ki je prestrezal svetlobo, mu je zastavil pot, srebrno leskeči se listi pa so tiho nekaj zašepetali.

— Kdo me kliče? — je premišljal in se dotikal debel.

Tlapa, ki je hodil stalno za njim, je zacvilil, da je gospodar postal, vzdihnil globoko in rekel veselo:

— Zares, psiček, čas je za zanjke . . .

A že v trenutku je pozabil tudi nato; vse se mu je razsipalo v mislih, kakor suh pesek v pesteh in so se spet novi spomini vstajali k prejšnjim. Zamotaval se je v njih privid, kakor vreteno v venomer utikajočo nit in vedno na istem mestu.

— Seveda . . . čas je za zanjke . . . je rekel vnovič in korakal čvrsto okoli kolnice med ploti, ki so vodili na polje. Butnil je ob oni nesrečni stog, ki je bil v zimi zgorel in je bil zdaj na novo postavljen.

Začetskoma je hotel iti le mimo njega, toda naglo je odskočil in v trenutku se mu je zjasnilo. Bliskoma se je pognal naprej, izrul kol iz plota, ga pograbil z obema rokama kakor vile in se vrgel z grozječim obrazom proti steburu, kakor da bi hotel tepsti in nabiti. Toda še predno je udaril, je spustil kol na tla.

Za stogom prav ob cesti in blizu krompirja se je raztezal dolg pas praševine. Postal je pred njim in se zagledal vânj z začudenimi očmi.

Mesec je bil že sredi neba, zemlja je tonila v meglenem svitu okrašena z rosnimi biseri in pogreznjena v molk.

Neprodorna tišina je dihala s polj; zamegljena dalja je spojila zemljo z nebom. Iz drag so lezli beli sopari in se vlekli kot preja nad žitom, ovijajoč jih v topel in mehak kožuh.

Visoke zelene stene žita so se pripogibale na straneh pod težo klasja, ki je viselo kakor rjavi grebeni kokoši. Tu je pšenica trepetala s počnelimi listi, oves in ječmen pa, ki sta še le pognala, sta zelenela kot loka vsa zastrta v blede meglo sijaja.

Noč je bila pozna in polje pogreznjeno v globok spanec. Kakor da bi dihale v presledkih s tihim šepetom in nekakšnim odmevom dnevnih trudov in skrbi. Tako diha mati, ko se skloni k svojemu otroku, ki brezskrbno spi v njenem naročju . . .

Borina je naglo pokleknil na polju in začel nabirati zemljo v nastavljeno srajco, kot bi imel polno vrečo, pripravljeno za sejanje. Nastavljeno jo je toliko, da je jedva vstal; nato se je pokrižal, nakoračil noge in začel sejati . . .

Sklonjen pod težo je stopal polagoma korak za korakom in je v blagoslavljajočem, polkrožnem vržku sejal zemljo po polju.

Tlapa je hodil za njim; ko mu je pa preplašen ptič vzletel izpod nog, ga je nekaj časa podil, potem se je pa zopet vrnil h gospodarju.

Borina se je zagledal pred se v ves ta čarobni svet spomladne noči in je šel tiho po polju vidno blagoslavljajoč vsako zemlje, vsako steblo in sejal, sejal venomer, sejal neumorno.

Zadeval se je ob lehe in padal v razore; tudi na tla je padel, ne da bi se zavedel, ne da bi čutil. Le to ga je gnalo: da mora sejati.

Bližal se je že na konec polja. Ko mu je zemlje primanjkovalo pod roko, je spotoma nabiral nove in jo je zopet sejal. Ko mu je kamenje in ostro trnje zastavilo pot, se je vračal.

Šel je daleč, kjer so ptičji glasovi umolknili in je nekje v meglenih mrakovih ginila cela vas. Objemalo ga je blede, nepregledno morje polj; izgubil se je v njih, kakor zablodi ptič ali odleti duša iz sveta. Vnovič se je približal domu in se vrnil v krog ptičjega žvrgolenja in v krog za trenutek obmolkih ljudskih skrbi; kakor da bi bil obsojen na konec življenja — polnega sveta, ki mrgoli v valovih žit.

— Pusti, Kubo, brani! . . . je zaklical včasih, kakor da kliče hlapcu.

Tako je mineval čas, a gospodar je sejal neumorno, le tu pa tam je postal, da bi se odpočil in pretegnil kosti. Pa se je spet lotil tega praznega posla, tega ničevega truda, tega nepotrebne napora.

Ko pa se je potemnilo in so zvezde pobledele ter so petelini začeli peti še pred prvim svitom, je popuščal sejanje. Pogosteje se je zastavljal, pozabljal nabirati zemljo in je sejal s prazno pestjo: kakor da bi naposled že samega sebe razsiral na to polje pradedov. Vse prežite dneve, vse življenje ljudi bi nagrabil in ga zdaj vrnil tem svetim njivam in vsevečnemu Bogu.

Pa se je v ta poslednji čas njegovega življenja zgodilo nekaj čudovitega: nebo je zastrla siva, platnena plahta, mesec je zašel in vsa svetloba je ugasnila. Celi svet je nanagloma oslepel in vtobil v temnosivih vrtincih meglâ. Nekaj povsem nerazumljivega: kakor bi vstalo odnekod in šlo s težkimi koraki skozi mrak, da se je zemlja majala.

Dolg, zlokobni šum je zavel od gozda.

Stresla so se gola drevesa, dež posušenih listov je završel po klasju in zamajalo se je žito in trava. Iz nizkih, razoranih polj pa se je oglasil tih, plah in žalosten glas:

— Gospodar! Gospodar!

Zeleni listi ječmena so se tresli, kakor da bi z jokom in vročimi poljubi legali k njegovim trudnim nogam.

— Gospodar! — so vsklikala žita, mu zastavljala pot in se tresla v rosnih biserih. Ptiči so žalostno zakričali. Veter je zastokal nad Matejevo glavo, katero so megle ovijale z mokro prejo. Glasovi so dobivali vedno večjo moč in dosegali orjaške mere. Od vseh strani je odmevalo žalostno, nepretrgano:

— Gospodar! Gospodar!

Zaslišal je to naposled, se ogledal in prašal tiho:

— Saj sem tu; kdo je? Kdo?

Vseokoli je bliskoma potihnilo. Šele takrat, ko se je vnovič pripognil, da bi sejal s trudno in prazno dlanjo, ga je zemlja ogovorila z ogromnim zborom:

— Ostani! Ostani z nami! Ostani! . . .

Začuden je postal. Zdelo se mu je, da se je prav vse pognalo proti njemu. Trava je legla, razmajano žito je teklo, razori so ga obskočili; celi svet se je dvignil in povalil nanj, da ga je objela groza. Hotel je kričati, a glasu ni bilo iz tesnega grla; hotel je zbežati, a ni imel moči.

Zemlja ga je zgrabila za noge, žito ga je opletalo, brazde so ga zadrževale, kepe zemlje so pritiskale nanj. Drevesa so mu grozila in zastavljala pot; trnje ga je trgalo, kamenje ranilo, hud veter ga je gnal, noč mu je grozila. Od vsepovsod so odmevali glasovi:

— Ostani! Ostani!

Na mah je otrpnil. Vse je vtihnilo in ostalo na prejšnjem mestu. Blisk mu je odprl oči iz smrtne teme, ko se je nebo razjasnilo pred njim: V slepečem blesku mu Bog Oče, sedeč na prestolu iz snopja, steguje roke naproti in reče dobrotljivo:

— Pridi k meni, duša človeška! Pridi, utrujeni hlapec! . . .

Borina je vstrepetal in razpel roke kot zamaknjen:

— Gospod Bog! Bodi zahvaljen! . . . je vzkliknil in padel na obraz pred najsvetejšim veličastvom.

Padel je in umrl ob uri milosti božje.

Zarja je vstala nad njim, Tlapa pa je cvilil dolgo in žalostno.

P. Keller (prevedel dr. A. K.)

O glasbenem življenju v Altenrodi.

LEKARNAR je preživel nemirno noč. Pridobiti za kvartet gospodično Liziko Tilgner in gospoda Avgusta Stumpeja, ki sta pripadala sovražnima društvoma, nikakor ni bilo lahko. Prvič v svojem življenju je postal lekarnar, ki je bil sicer robato pošten, hinavec. Napisal je dve hinavski pismi, v katerih je naslovnika čez mero hvalil, posebno pa rekel, da sta v svojih »cenjenih društvih« že uživala dobro pevsko predizobrazbo in da sedaj lahko pod vodstvom gospoda Cirila Dietricha, enega najslavnejših in najgenialnejših dirigentov Nemčije, zorita v izbranem kvartetu do zadnje umetniške popolnosti. Na noben način jih seveda noče odtujiti njhovima priljubljenima in cenjenima društvoma, nasprotno, za isti bi značilo gotovo samo napredek, ako prideta z enim članom v dotiko z gospodom Cirilom Dietrichom, ki je v glasbenih krogih skrajno vpliven. Z odkritosrčnim odličnim spoštovanjem itd.

Ob devetih zjutraj je obhodnik Frice prejel ukaz, naj nese obe pismi naslovnikoma. Čez eno uro je bil že nazaj, kar je za obhodnika precejšnje delo, kajti poti, ki jo je moral premeriti, bi nihče ne bil napravil v manj ko četrte ure.

Frice je sporočil, da je gospodični Tilgner pismo enostavno oddal, toda s krovcem da pa je imel težave. Ta je bil ravno na neki visoki strehi. Tedaj pa je zarjul tja gori, naj vendar pride malo doli, ker mu gospod lekarnar pošilja pismo.

»Kaj je rekel?« je vprašal lekarnar hlastno.

»Ah, rekel ni čisto nič,« je odgovoril Frice. »Samo peti je začel: Nekdaj je bil a — a — po — po —«

Frice je dobil zaušnico.

»Kaj si naredil s pismom?« je zagrmel lekarnar.

»Splezal sem,« je tulil Frice, »po lestvi navzgor in sem položil pismo v strešni žleb.«

Sedaj je dobil drugo zaušnico.

»Lopov! V strešni žleb? In sedaj dežuje! Ali zato pišem pisma?«

Frice se je potrudil, da je izginil. Lekarnar je divjal po sobi sem in tja. Čez četrte ure so se odprla vrata, noter je pridrvela gospodična Lizika Tilgner in padla vriskaje lekarnarju okoli vratu.

»Veseli me — veseli me — veseli me —«

»Torej sodelujete?« je vprašal lekarnar zadovoljen. »Kaj pa pravi gospod papa?«

»Ah ta! Najstrožje mi je prepovedal. Torej, kdaj se začnejo vaje? Komaj že čakam. V našem cerkvenem zboru je grozno cviljenje.«

»Seveda!« je rekel lekarnar, pozabivši na pismo, ki ga je šele pred eno uro odposlal.

Popoldne je prišel Ciril. Pozabil je sneti klobuk, samo po sobi se je raztreseno ogledal, videl Blüthnerjev klavir, šel z iztegnjenimi, tresočimi se rokami proti lepemu inštrumentu in igral v blaženi samozabavi tri ure dolgo, ne da bi naredil eno samo pavzo in pustil lekarnarja do besede. V tretji uri je temu postalo dolgčas in šel je v zamreženo pivsko sobo, da bi pil kozarček žganja. V vratih je naletel na svojo hčer Sabino. Ta je rekla:

»To je vendar grozen človek. Pazi, še klavir nam razbije.«

»Molči!« je rekel lekarnar. »Glasbeniki so takil!«

»Glava me že boli,« se je kujala Sabina. »Če bo zmeraj tako delal, bo nastal lahko lep kvartet.«

»Molči!« je rekel oče ponovno in izpil drugi kozarček. Nato se je stokaje vrnil v godbeno sobo.

Črez tri ure je Ciril nenadno prekinil igro.

»Ali imate papir za note?« se je zadril nad lekarnarjem. Ne, papirja za note ni bilo v hiši. Nato je Ciril zmedeno iskal svoj klobuk, pa ga ni našel, ker ga je imel še vedno na glavi, in oddirjal. Lekarnar je bezdasto gledal za njim. O kvartetu ni bilo govora. —

Na večer tistega dne so prišle po Friderikovi cesti sem sumljive postave, jadrale preko sejmišča in se postavile pred lekarno Pri zlatem žerjavu: Avgust Stumpe, tenorist in še osem mož iz društva »Dobra volja«. Ko jih je lekarnar videl prihajati, ga je po hrbtu mrzlo spreletelo. Sedaj pride zopet tisto nesramno sramotilno petje — in potem je proč z upanjem, da bo glasovno nadarjenega krovca ujel za kvartet. To je bila torej zasmeha polna odklonitev na njegovo ljubeznivo vabilo. Bled od jeze se je lekarnar umaknil daleč nazaj v sobo, da bi ga vsaj pri oknu ne videli. Toda, kako se je moral takoj nato začuditi!

»Je tihu mûu—ûrje,

že tiči speeé — —«

Pesem so peli z bobnečim glasom in veliko navdušenostjo. In ko so bili pevci v zadnji kitici v gromovitih glasovih zatrdili, da »tudi ti, tudj ti pojdeš spat«, še dolgo niso šli spat, temveč so peli: »Če vprašam potovavca...« in potem:

»Poznam en zlahten, svetel kamen...«

Lekarnarju so priredili resno mišljeno podoknico. To je spoznal pri tretji pesmi; neznansko se je veselil zvestega nemškega srca, ki se je tu zunaj, pred njegovimi hišnimi vrati razodevalo; stopil je k oknu, ga odprl in ko so pevci končali, viharno ploskal. Iz vsakega okna na sejmišču je molela človeška glava. Mnogi ljudje so ploskali, mnogi so se potihó hehetali in upali, da bo vendarle še prišla lekarnarjeva himna. Toda ni prišla, pač pa nasprotno:

»Naš ciesar duobro ima srce,

zatu, ka ima ruže rad — —«

Nekaj psov je prihitelo in pelo z njimi. Tulili so, da bi se kamenje omehčalo. To je ujezilo nekega basista. Šel je tja, udaril mrhe s svojo pesmarico po ušesih in jih pregnal.

Po lepi Waldmannovi pesmi o plavici, je stopil neki pevec k oknu in govoril naslednji govor:

»Spoštovani, cenjeni gospod lekarnar! Medtem, ko smo dozdej pravzaprav imeli nekatere obžalovanja vredne razlike, smo prišli, da Vas počastimo z majhno podoknico; kajti razveselilo nas je, da ste v pismu na našega prijatelja in častnega člana, gospoda Stumpeja, izrazili našemu cenjenemu društvu svoje spoštovanje. Mi bomo našega prijatelja in častnega člana, gospoda Stumpeja radi dali na razpolago za Vaš kvartet in se bomo Vaših koncertov polnoštevilno udeleževali. Gospodu lekarnarju slava — slava — slava!«

Devet mož je tulilo, iz marsikaterega okna so tulili z njimi, in psi, ki so se bili umaknili v stransko ulico, so lajali in tulili. Bilo je zelo učinkovito.

Gospod lekarnar je odgovoril, da ga je mična podoknica izredno veselila, in je povabil gospode v hišo na kozarček vina. Ti so sedaj v zamreženi pivski sobi tako obilno pili, kakor se je pač ujemalo z gostiteljevo gostoljubnostjo in njihovim lastnim tekom.

Obhodnik Frice pa je tisti večer doživel še en bolesten dogodek. Lekarnar ga je poslal kot brzega sla k gospodu Cirilu z novico o zmagi: »Naš kvartet je popoln!« Frice je prišel čisto zmešan nazaj. Rekel je, da ga je hotel gospod Ciril zadaviti, ker ga je motil pri komponiranju. (Dalje.)

Ludvik Zorzut.

Bridkost.

*Ves božji dan odmevajo vse brajde,
v njih koprneče, srčne grudi rije
o, sin njihov, ki to dobroto žije,
dokler ne solnce v Benečiji zajde,*

*Ko da se samo v zemlji sreča najde
in da na plodna brda solnce lije
vse blagoslove zlate bogatije,
ves božji dan odmevajo vse brajde.*

*In ko nebó razjarjeno grozeče
preči in brajda zviija se, trepeče;
zapisana je toči — smrtni kosi,*

*Naprej! on ruši žile vse opoke!
Za bučo vina, za peščico moke
ves božji dan vse težke križe nosi.*

Lojze Golobič:

Tine in Tinka.

PRIŠLO je vanj iz spomina: »Matevž, mrha si! Le za moje piješ in zbadaš. Da bo Tina njegova, praviš, da bo onega tam dol, ki gre čez polje? Da jaz Anke ne dobim? Matevž, ti nekaj momljaš, ker si pijan, pa sam ne razločiš, kaj poveš. Jaz pa ti še enkrat rečem: Le po kaže naj se pri nas, poleno treščim vanj. In Anka bo moja, če bi jo peklu trgal iz rok — — —

Še mu je hotelo iz srca: »Pravzaprav pa — kaj mi je Tine storil?«

A sunil je v to misel: »Nič, sovražim ga, da bi ga ubil. Zakaj ni tak kot

smo drugi! Zakaj ne pije, ne kolne, ne kvanta... Hudič! kadar ga vidim, me zbode, kot bi šel mimo križa. Še če bi pijan ležal v jarku — — on naj bi prišel mimo, pa bi se zdramil, prav gotovo bi se.

Ne, bajtar, ti ne smeš k nam, naša vrata so ti zapahnjena; in če boš na nje trkal, boš odšel krvav — — —«

Že zdavnaj je solnce zdrsnilo v borovce. Tone še vedno stoji na tnalu, v prsih mu suje, da bi tulil...

III.

Večer je v veži; nobene luči nikjer, le žolt plamenček raste iz srede kamina in pljuska ob ponvi. Ob sajasti steni sedi na nizki klopi Tine, gleda v ponev in molči. Starica stoji ob ognjišču, priliva vode v ponev, pomeša z leseno žlico; sune s trsko v kupec žerjavice, da zleti roj isker pod strop. S predpasnikom si otira roso, ki ji hoče v oči... Veseli plamenček riše nemirno po čadastem stropu senci dveh, ki ob večernem kaminu molčita v slovo.

Iz težkega molka se zave starica: »Torej jutri greš, Tine.«

»Grem, mati, moram iti.«

»Kdo ti pravi, da hodi, sin. Vedno ti je v misli denar; da moraš iti, praviš, da ga boš pri morju dobil, da boš zidal hišo. Ojej, sin... Pa brani ti ne morem, nisi več dete. Pojdi, če misliš, da brez denarja ne dobiš Tinke. A videl boš: tam ti bo na vsak centesimo kanila kaplja krvi.«

»Mati, naj bo kakorkoli, grem.« Razvnel se je Tine v gnev: »Vem, kako bi me Tone sramotil po krčmah, da beračim njegovo sestro, naj pride v našo bajto, na naše kamenje. Ne maram, pa če bi Tinka sama prišla k nam...«

Iz bolečine, da sin tepe po domačiji, ker je siromašna, ji je prišlo: »Nisi bil še pri tujih ljudeh, zato ne ljubiš te borne hišice, pretesna ti je, premračna; njivic ne ljubiš, ker so skope, iz kamenja ne rode. Le pojdi, boš videl ljudi: ko se boš vrnil, se boš zjokal od ljubezni, da spet vidiš to naše ubožstvo, ki ti je dalo življenje...«

Spet je šla s predpasnikom do oči. Tinetu je bilo v srcu vlažno: kot bi kapljale vanj materine solze.

»Glejte, mati,« je brisal žalost iz matere, »saj sem rad pri vas, pri vas je vse kot luč; posodje se sveti, kot da ste ga danes prinesli s trga: ni ga madeža ne na ponvah ne na loncih ne na skledah. Ali, mati, glejte te stene, kot da so iz saj; in ta veža: izkopana je kot na kolovozu; moram iti, da jo zravnam. Pretuje bi bilo za Tinko, ki je navajena svetlobe.«

Vdano je gledala v sina, z žalostjo mu je povedala: »Dolgo boš od doma, če boš hotel nabrati denarja, da vzdigneš hišo. Tvoj oče je šel v rove, v njih ima grob. Tvoj bo v vodi. Pa če misliš, da mora biti, hodi...«

»Kaj se bojite, mati! Za nekaj let se vrnem in potem: kos zemlje bom dokupil pri hiši, ga ogradil in rož bi vsejal za tistikrat, ko pride Tinka. Gozdič za les in nekaj njivic bi dodal našemu gruntu. Kravico bi kupil, jagenjca, čebelnjak bi postavil... in še vsega drugega. Da, mati, jutri grem, moram odtod...«

* * *

Kazalec gre v dvanajsto.

Skozi zastore zgornje sobe sije medla luč v čebelnjak in težke veje oreha. Tinka spi v tisti sobi. To noč ne spi. Težek kamen na srcu jo boli. Brat Tone ga je zavalil: brezsrčno je grozil snoči: »Če se po kaže pri nas tisti berač, ki hodi s Tino v društvo, ga ubijem. Kaj lazi, kamor ne sodi. Berač naj sedi ob cesti na kantonu, naj stresa klobuk in moli rožni venec...«

»To ni naš Tone,« se je vzbujalo iz Tinke, »ne, drugi so: ti, Mat, tež si, ti šuntaš nad Tinetu; kaj le hočeš od mene. Bojim se te kot mrzle kače, ker si grd, ker sovražiš na smrt, ker ljubiš iz greha... Ti govoriš iz Toneta, zver.«

V Marijo na steni je tožila: »Oh, Marija, moje srce in Tine sta eno, če mi ga kdo ukrade, ubije mene.«

Še je nekaj, kar je težje od žalosti, da brat sovraži Tinetu: To noč se trga Tine z domačije in gre za kruhom na tuje...

Razpela je kite, da so se ji lasje razlili čez ramena kot bi vode padle v slapu. Stopila je do okna; vroča glava ji je utonila v rože. V srcu ji je ihtelo: »Tine, ti greš, to noč greš. Pa ni te bilo snoči k nam. Brata se bojiš, ki je divji na te. Te rože imam, le te mi bodo še ostale in mama in še ti, Marija... Ko bi zdajle zaklical: Tinka! Ne, Tine ne ljubi ponoči; Tine je čist kot te rože... A če bi le prišel — — —«

Odtrgala se je od okna in povijala lase. Šla je do mizice, da bi odvila luč.

Cin, crlin — — — Vejica je zletela v okno.

»Jezus!« Tinka je vpihnila luč.

»Tinka!« je toplo zaprosilo spodaj.

»Tine je,« je vztrepetalo v Tinki. »Tine?«

»Tinka!« sune nemirno v drugo.

»Marija, reci, da smem. Samo zbogom mu rečem, pa bom za-
pahnila.«

»Boji se me,« se je trgalo Tinetu v srcu. »Dekle, zbogom; draga,
radi tebe grem na tuje.« Iz trpke misli se mu je rezalo: »Kot hudodelec
se plazim, kot tat. Še nikdar nisem bil pod oknom; ne bil bi prišel,
dekle, pa me srce boli, ko grem od tod...«

Zastor se je zganil. Med rožami se je pokazala drobna glavica v
mesečini, rdeč nagelj je zletel do Tineta.

»Moj Tine, zbogom!« Bela roka je mahnila v noč.

»Hvala ti za to besedo, moja čista, zbogom!«

Prav na tnalo pada mesec. Težke sence sliv in jablan rasto v
streho, v steno prav do okna, do zastorov, za katerimi drhti Tinka.
Pesem ptic se je izlila v molk. Vetri spe v drevju, niti cvet se ne osuje
z jablan. Še skovirja ni, ki bi brez glasu plal kot smrt med spečimi.
Mrtva je noč kot v grobu, še vzdihne ne v težkem snu...

Pod drevesi se sklanja temna senca. Včasih obstane tik od deblu,
se ga oklene in raste z drevesom v veje. Tone je, ki se vrača iz krčme.
»Ti, Matevž, si pijavka, samo piješ in zbadaš. Pa mene ne boš. Jaz
sem mož; kar rečem je pribito, he, he.«

Naprej se požene do visoke skladovnice polen. Do sem je razlit
mesec.

Od ogra prihaja Tine po sredi tnala. Nagelj mu raste iz rok, tisti
od Tinkinega okna; blaženost se mu sveti v očeh.

»Tako!« oživi v Tonetu gnev, ki so mu ga razvneli v krčmi, »tudi
ti, božji volek, laziš ponoči pod okna? Fajmošter z lece pa bo gromel,
da je sveta tvoja banda v »Domu«, le mi smo garjevi koštruni... Čak,
hudič, jaz ti bom pokazal, kaj se pravi oglariti pri naši Tini.«

»Berač svetniški!« je siknilo sovraštvo.

Težko poleno je zletelo Tinetu v glavo. Tine je zaječal in se zrušil
kot podsekan.

»Jezus!« se je strlo od okna.

Tone, pijanec, se je odzibal v hlev na slamo...

(Dalje.)

Dr. J. Jeraj.

V jutranjem solncu.

Rastlina in deklíč.

NAŠI pradedi so dajali deklicam pri rojstvu ime po rožah, ki so
takrat cvetele. Tako so nastala ženska imena Jela, Grozdana,
Ruža, Jagoda itd. Mislili so tudi, da je med rastlinami in človekom po-
sebna sorodnost. Rastlina, vsajena ob rojstvu za koga, uvene ob nje-
govi smrti. Ta vera naših pradedov temelji na veliki podobnosti med
usodo in lastnostmi rastline in deklice. Saj je vsaka deklica pravzaprav
po vsej svoji usodi rožica, ki raste v kras in veselje vsemu svetu, ako
je pridna in dobra.

Zelene rastline imamo najrajši. Ko mine mrzla zima in se povrne v igred, se človeku zdi, ko vprvič zagleda zelene bilke rasti iz zemlje, kakor bi vstal iz groba. Veselje spomadi prinesejo ravno rastlinice, rožice in cvetlice. Polje in log spremene v raj, povsod bodejo pridno iz zemlje. Vsem za zgled prvači trobentica, da pozvanja s svojim zlatim kelihom rastlinskemu rodu k velikonočnemu vstajenju. Vsa narava je kmalu oživiljena, odeta v pisan plašč, kakor nevestica, pripravljena na ženitovanje. Vsako človeško oko se zaiskri pri pogledu na to krasoto in pestrost.

Kaj bi bila spomlad brez rožic, zelenih rastlinic? Kaj pa bi bil svet brez pridnih, dobrih deklic? Kakor rožice na poljani so dobre deklice med ljudmi. S svojim zvonkim smehom, vedno svežim obrazkom, z dobrim srcem širijo povsod veselo spomlad, jo nosijo v srca ljudem. Dekličiči, ali se te svoje naloge tudi zavedate? Koliko lahko pripomorete k sreči človeštva s svojimi naravnimi vrtilinami! Koliko žalostnih morete potolažiti, koliko pravega nedolžnega veselja viliti v potrta srca. kolikim revežem pomagati z dobro roko! Ako znate to storiti, ste naše spomadanske cvetlice.

Dekličiči morajo biti rastlinicam podobni tudi v skromnosti. Rastlinice so z malim zadovoljne. Potrebujejo samo malo zemljice, vlage in ljubega solnčeca, pa rastejo, cvetejo, da je veselje. Celo med trdim pečevjem, v prodnati zemlji znajo napraviti svoje bivališče in slabo hrano porabiti za lep cvet. Kaj pa vi deklīči? Ali ste tudi tako podobni rastlinicam v skromnosti? Ali tudi vam zadostujejo priproste razmere domačega doma, domačega zatišja, domača skromnost, domači kruhek, tudi če je črn in ovenen? Ako ste z malim zadovoljne, potem ste res rožice, cvetlice naše slovenske. Ako pa niste in hrepenite vedno v tujino, potem pa niste cvetlice, ker nimate skromnosti njihove.

Rožice pa kmalu ovenejo, spomlad jim le kratko časa cveti. Tudi v tem oziru delite ž njim usodo, brhki deklīči. Rožnata vaša lica bodo kmalu odcvela, minila bode vaša spomlad, prišla mrzla zima, ko se ne boste več mogle tako veseliti, delati, učiti, prišla bo bolezen in starost. Zato izrabite mladost, sedaj je čas, da cvetite v delu, varčnosti in si zbirate zakladov za čase, ko tega ne boste več mogle.

Še eno lastnost morate imeti od rastlin. Rastline obračajo svoje glavice h božjemu solncu. Ono jih napaja, poživilja in v življenju ohranja. Obračajte tudi ve že v rani spomladi svojega življenja svoje srčece k božjemu solncu! Pri Bogu boste našle še več ko morejo najti rastline, ne samo moč za časno cvetenje in rast, temveč moč za cvetenje in rast v večni mladosti zveličanih izvoljencev v nebesih.

Kdor pridobi za Velikonoč tri nove naročnike na „Čolnič“, prejme v dar krasno povest!

Zanimivosti.

NEKAJ O KITARI.

(Vinko Vodopivec.)

Živimo v dobi gospodarske krize. Glasbeni instrumenti so neznansko dragi. Naša podeželna društva si le z največjo težavo in požrtvovalnostjo zamorejo nabaviti majhen harmonij, ki zadostuje za podučevanje petja, o klavirju pa ni da bi govoril. Društveni zbor pa ni vedno skupaj, marsikak društvenik ali društvenica pa bi si tudi doma v samoti rad zapel kako pesmico in zelo rad bi si svojo pesemco tudi s kakim instrumentom spremljal. Temu bi priporočal kitaro, instrument podoben tamburaški bugariji, ki se da razmeroma lahko naučiti in tudi ni preveč drag, dobi se ga v Gorici že za 60—70 lir. Na kitari se da tudi samostojno izvajati razne pesmi, toda to je zelo težko, veliko lažje pa je na kitari prijemati razne akorde ter ž njimi pesem spremljati. Zadostuje, da igralec zna prijemati le par akordov v toniki in dominantni, pa s tem že lahko spremlja skoraj vsako narodno pesem. Kaj pa je tonika in dominantna? To sti dve latinski besedi in pomenita trozvoke na prvi in peti stopinji glasbene lestvice. Narodne pesmi poje slovenski narod navadno triglasno. Toniko dobimo najlažje, če pazimo, s katerim glasom končajo basi. Glas, s katerim končajo basi narodno pesem je vedno tonika, in pred zadnji glas, to je glas, iz katerega basi pa dejo ali pa se dvignejo v končni akord je vedno dominantna. Na teh dveh glavnih akordih, to je na toniki in dominantni sloni vsaka naša narodna pesem. Kako se okordi prijemljejo — tega se kaj kmalu naučiš iz Gröbmingove kitarske šole za začetnike, katero kupiš v Katoliški knjigarni v Gorici. Bilo bi preobširno, ko bi hotel tukaj vse razlagati. Kitara bi bila lahko za naša društva velikega pomena. Kolikokrat se zgodi, da društvo priredi dramatično igro, v kateri pa se zahteva ta ali ona pesem. Veste sami, da samo en suhi glas se na odru kaj slabo sliši. Harmonija pa ni vedno pri rokah in tudi če je, hamonij je dober za spremljevanje zborovega petja, za solospelve pa harmonij ni kaj pripraven. Kitara bi bila tukaj veliko bolj na mestu. Koliko ne-

dolžnega veselja bi imeli društveniki s kitaro na kakem izletu ali pri obisku sosednjega društva! In če se kitari pridružita še dve tamburici, to je brač prvi in brač drugi — to je že prav lepa godbica, ki bi posebno lepo izvajala naše narodne pesmi. Kitara ni težek instrument — zadostuje malo dobre volje in malo dobrega posluha.

So pa tudi mehanični pripomočki, ki olajšujejo prijemanje akordov. Tak pripomoček je n. pr. kapodastro, ki se dobi že za par lir. Kapodastro je nekak obroč, ki se pritrdi na vrat kitare in ki vse glasove na kitari poljubno zviša. Na primer: igralec zna prijeti akorde od C—dur, toda pesem, katero spremlja v C—duru je za njegov glasovni obseg prenizka. Veliko lepše bi pel pesem en ton višje, to je v D—duru. Pa reže ne zna akordov v D—duru. Vzame lepo kapodastro ter ga pritrdi na kitarinem vratu na drugi stopinji in prijemlje akorde kakor v C—duru — glasilo pa se bo seveda v D—duru. Je pa še drugi mehanični pripomoček, ki je veliko popolnejši — zato pa tudi veliko dražji. Je to stroj, ki se imenuje Guitarola in se dobiva pri tvrdki Richard Schuster v Fleissen na Češkoslovaškem, stane pa sto čeških kron. Tudi ta strojček se pritrdi na vrat kitare. Guitarola ima dvanajst gumbov, na vsakem gumbu je s črko označen akord. Ako se gumb pritisne proti sebi, tedaj je kitara vglášena v dotičnem akordu, ki je na gumbu zapisan, če pa pritisnemo gumb proč od sebe, tedaj je kitara vglášena v dominantni dotičnega akorda. Tako torej igralcu ni treba znati prijemati nobenega akorda, to že guitarola sama naredi, zadosti da gumb pritisne z levo roko in z desno roko udari po strunah, pa se oglasi zaželjeni akord čisto in jasno in zraven je še to dobro, da sploh ni mogoče »falš« prijemati.

Mnogo čistega in nedolžnega veselja, pa tudi poglobitve muzikalnega čuta bi lahko prinesla kitara v naša društva. Posebno veliko vpeljujejo kitaro nemška mladinska društva. V lanskem »Čolniču« ste videli sliko nemškega katoliškega mladinskega društva — a videli ste tudi na sliki, da je imelo to društvo s seboj — kitaro.

Domače šege...

ČIPKARIJA V IDRJI.

(M. Arko.)

Ne da se točno dognati, kedaj je čipkarja v Idriji nastala. Trde in zelo verjetno je, da je gospa češkega uradnika vpeljala čipke, kakor so bile na Češkem v rabi. Ker so bile iz več delov sestavljene, je potrebovala več moči in zato je sama poučevala dekleta in žene novo obrt. Rudniški uradniki so prihajali v Idrijo iz Nemčije in Češke, tudi domačin je dovršil rudarsko akademijo, a v domače mesto ni prišel službovat. Bili so časi, ko so bili pri rudniku uradniki Čehi v večini. Razpečavali so take izdelane čipke na Češko in od tam Čehi drugam. Bil je to edini vir dohodkov našim ženam in dekletom. Veliko let je dobival rudar in tudi uradnik plačo v naturacijah, v denarju le malo. Če je rudar dobil na mesec poleg žita in drugega še 5 goldinarjev mezde, je bil izvanredno dobro plačan. Da za obleko mnogoštevilni družini to ni zadostovalo, je gotovo, zato so morale žene in dekleta pridno čipkati, da so si omislile potrebne obleke. Zgodilo se je, da so čipke morale pomagati pri domačih potrebah, ko je plača zaostala, ali došlo tako pokvarjeno žito, da ni bilo vžitno. Naj so pa hoteli kakega nadarjenega sina študirati, tedaj se je v družini čipkalo dan in polovico noči in še so domači strah dali, da so sinu pomagali do boljšega stanja.

Zaslovely so pa idrijske čipke na svetovnem trgu še le pred 60. leti. Dne 21. decembra 1850 se je rodila v Idriji Ferjančič Ivanka. Ko je l. 1859. v šolo stopila, je bila v prvem razredu prva premijanka. Izmed ženskih ročnih del je imela posebno nagajenje do čipkarstva. Veselje do tega dela jo je nagnilo, da je šla na Tirolsko »Nonsberg« se poučila še v čipkarstvu. Ko se je vrnila domov je s pomočjo svoje sestre Antonije začela izdelavati nove vzorce, ki so potem kot idrijske čipke prišle na svetovni trg. Ministrstvo se je začelo zanimati za mlado nadarjeno čipkarico in jo povabilo na Dunaj. Po razgovoru z njo, se je ustanovila čipkarska šola. Vodil jo je ka-

tehet Juvan, a prva učiteljica je bila Ivanka Ferjančič. Žalibog da je tako naglo umrla dne 21. maja 1879 stara 28 let.

A kar je ona začela, to se še dandanes nadaljuje. Leta 1903. je takratni voditelj

F. Ferjančič.

čipkarske šole Ivan Vogeltnik vpeljal na zavodu teoretični pouk v knjigovodstvu, računstvu, obrtnem spisju in strokovnem risanju. Marsikteremu dekletu je s tem pomagalo, da je vstopila v kako trgovino, še več pa to, da so vzorce — papirce — za čipke izdelovali doma in so jih dobivale delavke brezplačno. Najbolj nadarjene in pridne so pa poklicali v osrednji čipkarski tečaj na Dunaj, da so se vrstile od tam v domovino kot učiteljice na raznih čipkarskih tečajih.

Priproste Idrijčanke † Franciške Ferjančič naprava deluje še vedno v njenem duhu, se ve, da je kar mogoče izpopolnjena in razmeram prikrojena. Že prej je bil idrijski tečaj ali šola zgled drugim enakim zavodom, »obratna poročila« na Dunaju so ga imenovala kot vzor take šole, za to je tudi pod novo italijansko vlado čipkarski tečaj vzor šolam z enakim ciljem. Pri razstavi razstavah dobi vselej največje priznanje.

Naši ljudje.

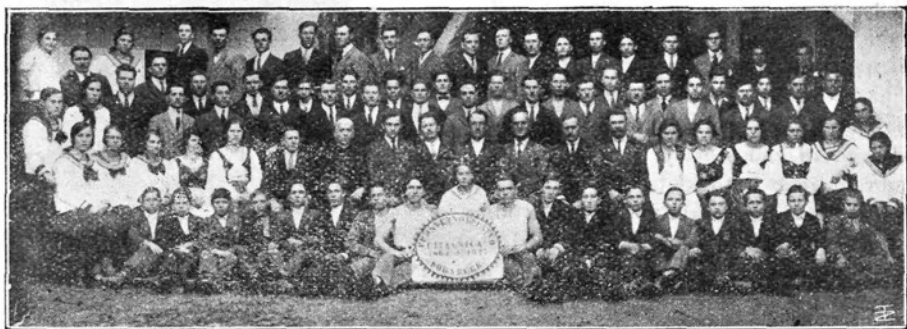
Fantje iz Čadrga. V tolminskem okrožju, visoko v planinah, leži vasica Čadrg, v ka-

teri imajo Prosvetno društvo. V tem društvu je deloval pokojni *Janez Janež*, eden najboljših društvenikov. Na sliki ga vidite

v sredi. Druga dva ob strani sta oba odbornika društva, eden predsednik, drugi namestnik. — Umrl *Janez* je bil blag mladenič. V vojski si je nakopal bolezen, ki ga je vrgla v grob. Umrl je prav svetniško. »Zdaj gremo domov«, tako se je poslovil od sveta. Za društvo se je zanimal do zadnje ure. Na zadnjo pot so ga ponesli ju naši čadrgški fantje, za njim je romala vaška mladina, celotno društvo in zastopniki vseh društev iz okrožja. — Naši fantje se selijo — eni v nebo, drugi v tujino. Naj bi vsem sijala neskaljena sreča!

Dornberg. Prinašamo sliko enega izmed najstarejših društev v Prosvetni zvezi. Dornberški fantje so znani kot dobri telovadci in zavedni krščanski mladeniči že izpred vojne. Vsako leto praznujejo Dornberžani za praznik sv. Jožefa svoj mladins-

ski praznik z duhovnimi vajami. Tudi letos je g. zvezni tajnik vodil eksercicije, katerih se je udeležilo nad 100 mladeničev. Na društveni praznik je imela Čitalnica svoj občni zbor. Poročila kažejo izredno delavnost. »Čolniča« imajo naročenega v 40 izvodih. Društvo goji naraščaj, dramatiško in telovadbo. Člani in članice imajo redne tedenske večere. Bog živi zavedne in delavne Dornberžane!

Trnovo pri Kobaridu (Dekliški krožek.) — Drage sestre! Prinašamo Vam topel pomladanski sesterski pozdrav! — Za zimo smo se spet ogrele. Poleti od sv. Petra in Pavla smo napravile »počitnice«, da smo tem pridneje pomagale na polju. V septembru je bilo pa naših »vakanc« konec. Počitnice smo začele s skupnim sv. obhajilom, redno delo pa s prelepim božičnim družinskim večerom, pri katerem smo obdarile revne otroke. Dekliške večere redno drži-

mo. V preteklem letu smo jih imele 35. (Ali slišite, dekliski krožki! Op. ur.) Novo leto se je začelo s prijateljskim večerom, kjer smo pele, deklamovale in igrale par lepih igrice. Naša stara društvena gospodinja nam je pa postregla s čajem. V novem letu imamo tudi novi odbor. Takole je sestavljen: Fon Kati, načelnica; Bajt Marija, namestnica; Melin Terezija, tajnica; Kranjc Marta, voditeljica naraščaja in Melinc Jožefa, gospodinja. Z novim odborom naj pride v krožek novo življenje!

Pisma uredniku.

Mrak Avguštin, Čepovan: Obeh pisem sem bil izredno vesel. Le nič ne maraj, da te je usoda vrgla med pozabljene! Dobri Bog Te ni pozabil! Z risanjem bo težko šlo, ker je treba veliko šole. Dalo se bo pa kaj napraviti z glasbo. Svetujem Ti, da naprosiš g. župnika, naj Ti dovoli, da se vadiš na harmoniju. Ko se bo otvorila orglarska šola — upajmo, da jo vsaj letos začno! — pa prosi! Ostani še nadalje navdušen fant in oglasi se o priliki! Vesele praznike!

Venček Budin, Miren. Nič ne bo, Venček! Pesmica je sicer lepa, a strašno obnošeno obleko ima, pa še šepava je malo. Nič zato! Vidi se, da pridno čitaš. Piši mi, kaj si letos prebral!

Maligoj M., Volče. Pa sem Te pogruntal, kaj ne? Tvojega voščila smo vsi veselili! Na gospodinjski tečaj nisi pozabila. Naj čujejo vse udeleženke Tvoj nasvet: Vsa dekleta naj bi hranila denar, da zamorejo priti na tečaj, ki je za življenje in gospodinjstvo največjega pomena! Tudi Tebi želimo blagoslovljene praznike!

S. Hrast, Livek. »Dragi g. urednik! — Vsakokrat, ko zagledam, da nese pismonoša v rokah rdeč list, se razveselim. Že vem, da je priplul »Čolnič«. Mene najbolj zanimajo »Pomenki« in pa ugankarski kotiček. Imam na razpolago polno ugank. Kam naj jih pošljem?« — Pošlji jih na naslov: P. Butkovič, župnik, Zgonik, Prosecco. Samo pazi, da bodo res kaj vredne, sicer mi jih g. urednik ne pošlje!

Šentvidčanka. »Spoštovani g. urednik! — Zelo me je zabolela »Čolničeva« opazka, če poznam dekliški krožek v Št. Vidu. O, g. urednik, poznam ga in umejem njegovo korist. Čutim potrebo po njem, saj sem njegova članica. Toda — danes krožka ni več. Ukinili so nam društvo in seveda z njim tudi krožek. Šest mesecev smo koť bi bili brez doma. Lepo prosimo, g. urednik, pomagajte nam! Vi si ne morete misliti, kako pusto in topo je vaško življenje, če ni v njem društva. Mladina trpi veliko škodo in mesec za mesecem uvidevajo vsi, kaj jim je

bilo društvo. Prosim, svetujte nam, kako čimpreje spravimo društveno življenje v prejšnji tok!« — Tvoje pismo bi morali čitati vsi, ki gledajo po strani naše društveno življenje. Je pač res, kar trdiš: Šele ko društva ni, se spozna njegova potreba. Le bodi brez skrbi! Ukrenili smo vse potrebno, da vaše društvo zopet oživi. Dekleta pa takoj začnite s tekmami! Vesele praznike vsem!

Dorica G. v R. »Namenila sem se s par vrsticami oglašiti se v najljubšem »Čolniču«. Sem šele novinka in z veseljem hodim v društvo. Ko pride »Čolnič«, ga prečitam od začetka do konca. Tudi za veliko noč bom zanj agitirala!« — No vidiš, pa tvoj dopis le ni »sfrlel« v koš! Piši, kako se pravljate za tekme in koliko pirhov ste nabrale za »Čolnič«!

Jože, Bača. »Z Vašim odgovorom nisem bil nič kaj zadovoljen. Pravite namreč, da morajo društveniki čakati, da pridejo njih dopisi na vrsto. Po mojem skromnem mnenju je »Čolnič« v prvi vrsti društveni list in zato bi moral v prvi vrsti objavljati dopise, pa magari če se naročnina poviša!« — Imaš pa res »skromne« zahteve! Kaj pa, če bi mi zahtevali — in to upravičeno — naj bo vsak društvenik in vsaka društvenica naročena na list? Kako bi bilo v vašem društvu? Modrost gre nad zahteve! — Pohvalim Tvojo pridnost. Besedo imaš v oblasti, le misli so zelo redko nasejane. »Lovska prigodba« je že stokrat obtesan dogodek lovca, ki se ponesreči ter ga mrtvega prineso domov. Same slutnje so premalenkosti ne za napetost dejanja. Dopade se mi pa članek »Kako je moj prijatelj začel vezati knjige«. Imaš presneto dolg uvod in le malo poveš »kako« jih je vezal. Če opišeš to delo natančneje, Ti bom rad priobčil članek!

Pahor Marija, Predel. Hej, tebe pa že poznam! To se pravi ne osebnost, pač pa pesmicah! Imel sem lansko leto v rokah celi zvezek tvojih pesmic. — Izredno pridna in nadarjena si! Samo šole manjka. Pa »Čolnič« rada bereš! Prav, uči se počasi iz »Čolniča« Zdi se mi, da malo veš o stihih,

rimah, ritmu itd. Pesniš na posluh, samo da rima prav rada, kajne? Zato Te pa včasih zavleče čez Mangart. Najbolj sem pa vesel Tvoje globoke vernosti in navdušenja za dom! Tako le opisuješ svoj gorski dom:

*Kot lučka mala med gorami
naš dom v gorah leži,
živi na skalnati višavi,
kjer moli in trpi.*

In ta dom imaš rada? Gotovo! Ostani mu zvesta v delu in poštenju. To bo več za leglo, kot pesniško navdušenje. Bog živi!

Članica, Vel. Zablje. Dokler ne boš poslala pravega imena in naslova, ne bo nič! Pesmice niso uganke! — Le bodi navdušena! Rajše bi pa videl, da bi dekleta mesto pesmic pisala članke o rožah, vrtu, kuhinji itd. Vsaj to piši, kaj delate pri deklških ves-

čerih! Se Ti bo boljše posrečilo. Vesele praznike!

France S. na P. »Kaj se Vam zdi, g. urednik, ali ne bi bilo umestno, ko bi se napravili na deželi poučni tečajji za cepljenje trt, dreves itd.« — Če se ne motim, jih gotova udruženja že imajo. Prav je, če se s prošnjo obrnete na »Zadružno zvezo« v Gorici, ki ima na razpolago strokovnjake. Prošnjo bi radevolje priporočili!

Alenka R. v G. »Po naši vasi krožijo zelo slabe knjige. Kaj nam svetujete, kako bi to sodrgo uničili?« — Škoda, da nimate pri Vas našega Prosvetnega društva! Stopite k gospodu duhovniku in mu povejte ter poželite kako knjigo. On je v prvi vrsti dolžan, da omeji in odstrani pohujšanje! Ali ne uvidite potrebe po krščanskem društvu?

Pravilna rešitev uganke v 3. številki je sledeča: Brez nehanja biješ, vence groba viješ, ura nam iz dni!

Prav so rešili: Štefan Bratina, Leop. Klezmenčič, Franc Bratina, Feliks Kompara, Jožef Batagelj, Ant. Štokelj in Volk Viktor, vsi iz Štomaža, Ciril Likar iz Gor nad Idrijo, Valič Hieronim iz Plač, Franc Vončina iz Idrijskega loga, Golobič Lojze, Kalan Luka in Mihelič Peter, bogoslovci v Ljubljani, H. Kenda iz Modrej, Kete Franc in

Poljšak Ema iz Dolenj, Alojzija Lojk iz Črnič, Bajc Rafael iz Žapuž.

Izžreban je bil: Mihalič Peter, bogoslovec v Ljubljani.

NOVA UGANKA.

Zunaj rdeč, znotraj bel,
pa veliko kljuk ima. Kaj to velja?

Izžrebani rešilec dobi v dar knjigo »Kmetijski nauki«.

BLAGOSLOVLJENE PRAZNIKE!

ČLANI, ČLANICE, NAROČNIKI! Da bi vam bili vsem srečni in blagoslovljeni velikonočni prazniki, želi vaš znanec in zvesti prijatelj »Čolnič«! — Kajne, da ga ne boste pozabili za praznike? **NABIRAJTE**

TE MU PIRHOV V OBLIKI NOVIH NAROČNIKOV ALI PROSTOVOLJNIH PRIŠPEVKOV! Potem bo sodil, kje ga imate v resnici radi

V AŠ »ČOLNIČ«.